

Lunds universitet
Socialhögskolan
SOL 064
Socialt arbete med barn och ungdomar
Vårterminen 2001

fram **TID**_s tro

ungdomarnas tankar om framtiden

Författare: *Violetta Nilsson*
Handledare: *Torbjörn Hjort*

Abstract

The purpose of this study was to illustrate how adolescents from different ethnic groups look at their future. My questions at issues was: What is the adolescents life look like in twenty year considering: education, the worksituation, familysituation and connection with their country of origin? What's the meaning of the conception future for the adolescents? How do the dreamfuture fore the adolescents look like? What scares the adolescents about the future? I used a qualitative methodology in my study and I preferably gathered the data from relevant literature and interviews with seven 14-15 years old adolescents from different ethnic groups. I was using a partly structured model for the interviews. I found out throw the interviews that the adolescents believes that they have a future. Their thoughts about the future are very positive and bright. Most of the adolescents thoughts about the future were about studies and to get a profession with status furthermore they want to form a family. Important for the adolescents was that they want to have money and tangible assets and that they want to retain their cultural/ethnic background.

Innehållsförteckning

	sid
Förord	4
1 INLEDNING	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	6
1.4 Metod och urval	6
1.5 Tillvägagångssätt	8
1.6 Intervjuerna	9
1.7 Metodkritik	9
1.8 Forsatt framställning	9
2 AVHANDLING	11
2.1 Teoretiska förklaringsmodell och centrala begrepp	11
2.1.1 Inledning	11
2.1.2 Samhällsperspektiv – samhällsförändringar	11
2.1.3 Ungdomsbegrepp	12
2.1.4 Flickor och pojkar i adolescensen	13
2.1.5 Identitet	15
2.1.6 Könssocialisation	16
2.1.7 Kulturbegrepp	17
2.1.8 Etnicitet	20
2.1.9 Invandrare	20
2.1.10 Individ- och gruppcentrerad ideologi	21
2.2 Tidigare forskning	23
2.2.1 Inledning	23
2.2.2 Gun Malmgrens forskning	23
2.2.2.1 Utbildning och arbete	23
2.2.2.2 Familjeperspektiv	24
2.2.2.3 Den materiella tillvaron	24
2.2.3 Forskning kring ungdomarnas framtidsplaner (med beaktande på likheter och skillnader i åsikter mellan generationerna)	24
2.2.4 Sammanfattning av annan forskning	26

2.2.4.1	Sammanfattning av forskning om ungdomarnas framtidsplaner kring utbildning och arbetet	26
2.2.4.2	Sammanfattning av forskning om ungdomarnas framtidsplaner kring deras privata liv	27
2.2.5	Framtidsforskning gjord vid Institutet för Framtidstudier	27
2.2.6	Forskning om språk	29
2.2.7	Forskning kring invandrarnas och deras barns situation i Sverige	29
2.3	Resultatredovisning av intervjuer	32
2.3.1	Inledning	32
2.3.2	Presentation av intervjupersoner och deras bakgrund	32
2.3.3.	Vad betyder framtiden för ungdomar?	34
2.3.3.1	Analys	34
2.3.4	Hur tänker ungdomar på utbildning och arbete?	35
2.3.4.1	Analys	36
2.3.5	Hur ser ungdomars privatliv ut om 20 år?	38
2.3.5.1	Analys	41
2.3.6	Vilket förhållande har ungdomar till hemlandets kultur?	43
2.3.6.1	Analys	44
2.3.7	Vad är ungdomarna rädda för inför framtiden?	46
2.3.7.1	Analys	47
2.3.8	Har ungdomar någon drömframtid?	47
2.3.8.1	Analys	48
3	SLUTDISKUSSION	49
3.1	Inledig	49
3.2	Källdiskussion	49
3.3	Resultatsammanfattning utifrån problemformulering, syfte och frågeställningar	50
3.4	Egna reflektioner och frågeställningar	52
	Källförteckning	54
	Bilaga 1	56
	Bilaga 2	57

Förord

Under ett tiotal veckor som ingår i kurs socialt arbete med barn och ungdomar har jag skrivit en uppsats som handlar om hur ungdomar från olika etniska grupper tänker på sin framtid. För att det arbetet skulle vara möjligt för mig att genomföra behövde jag hjälp av många människor. Därför vill jag först och främst tacka alla de familjer som tog emot mig i sina hem och ställde upp för intervjuer, samt tog sig tid för att medverka i min undersökning. Jag vill också tacka min handledare Torbjörn Hjort för konstruktiv kritik och alla råd och tips under uppsatsens skapande. Jag vill även tacka Er andra som på olika sätt medverkat, hjälpt och stöttat mig under tiden.

Tack!

Malmö 2001.05.27

Violetta

1. INLEDNING

1.1 Problemformulering

Under min praktik på en av Malmös grundskolor har jag mött många invandrarelever. I arbetet med dem har många frågor väckts. En av frågorna gällde ungdomarnas framtidstankar och framtidstro. Jag har av ungdomarna hört olika versioner av framtiden, en del målade en ljus och optimistisk bild av sin framtid, en del hade mörka bilder om det framtida. Jag har mött ungdomar som trots att de är födda här i Sverige och har svenskt medborgarskap kallade sig själva för afghaner, iranier, polacker eller serbier. En del av dessa ungdomar drömde om en framtid långt ifrån Sverige i ”*sina ursprungsländer*”. De uttryckte sin ilska mot Sverige och det svenska livet och höjde sina ursprungsländer till skyarna. Andra ungdomar såg sig antingen som ”*varken det ena eller det andra*” eller som svenskar och de tänkte sig en framtid i detta land. Bilderna om framtiden varierade, och jag kunde inte få en klar bild om hur dessa ungdomar egentligen tänker om sin framtid. Frågorna bara strömmade över mig; hur ser de på sin framtid, finns det skillnader, likheter i deras tankar, planer och vilka är de i så fall? Mitt intresse kring ungdomarnas framtidstro blev allt större inte minst därför att jag själv är förstagenerationsinvandrare och har barn, men också därför att jag oroar mig för min, mina barns, och många andra människors framtid. De samhällseliga förändringarna i det svenska samhället återspeglar en snarare mörk än en ljus framtid för många människor, inte minst för ungdomar och invandrare. Men samhället förändras, det gör också värderingar. Och eftersom framtiden skapas av människor och framför allt genom interaktion med varandra, så bör den vara till en viss del påverkbar. Dagens ungdomars framtidstro kan därför vara av stor betydelse, deras framtidsmål, behöver inte förbli bara en dröm, utan kan bli verklighet i det framtida.

Eftersom invandrarungdomar är representanter för olika etniska grupper, ansåg jag så småningom att svenska ungdomar självklart också tillhör en etnisk grupp och som andra ungdomar har planer för framtiden. Jag insåg också att i de invandratäta områdena, där ungdomarna som jag undersökt bor, är svenska familjer också representanter för en etnisk minoritet som många andra i området. Om deras planer skiljer sig åt eller är lika visste jag inte mycket om. Eftersom jag i mitt arbete söker efter hur ungdomarna från olika etniska grupper tänker på sin framtid och inte söker efter kulturella skillnader, tog jag också med en svensk ungdom i min undersökning.

Jag valde att undersöka ungdomar som har anknytning till olika länder i världen, tillhör olika etniska grupper, men som framför allt är svenska medborgare. Jag valde att titta på könsskillnader och där det behövs förklara visa kulturella betingelser som kan ha avgörande betydelse i hur ungdomarna svarade. Enligt Sernhede¹ handlar etnicitet om olika sätt att tala om skillnader och människornas egenskaper. När man använder aspekter som kultur, religion, språk och traditioner och utifrån dessa försöker hitta likheter och skillnader och hur dessa uppstår, hittar vi det som är gruppens mest signifikanta egenskaper (Sernhede, 2000). Utifrån ovanstående nämnda intresse har jag valt att fördjupa mig i en särskilt huvudfrågan som lyder: *Hur ungdomarna tänker på sin framtid?*

1.2 Syfte

Syftet med undersökningen är att belysa eventuella skillnader och likheter när det gäller *hur pojkarna och flickorna tänker på sin framtid i en tidsram av 20 år.*

1.3 Frågeställningar

- Hur ser ungdomarnas liv ut om 20 år utifrån:
 - a) utbildning
 - b) tillgång till och val av arbete
 - c) familjesituation
 - d) anknytning till ursprungslandet.
- Vad betyder begreppet framtid för ungdomar?
- Hur ser ungdomarnas drömframtid ut?
- Vad är ungdomarna rädda för inför framtiden?

1.4 Metod och urval

Efter att ha bestämt mig för att skriva om ungdomarnas tankar kring sin framtid har jag valt att göra en deskriptiv undersökning. Målet med min uppsats är att få en bild av hur ungdomarna från olika etniska grupper tänker på sin framtid samt att belysa eventuella likheter och skillnader. Jag är medveten om att jag inte kan få en generell bild av hur ungdomarna från olika etniska grupper tänker på sin framtid dels, därför att ungdomarnas bilder varierar från individ till individ dels, för att ämnet i sig är komplex vilket gör det svårt att få en klar och generell bild av hur ungdomarna tänker. Därför har jag valt att göra vissa

¹Ove Sernhede – Fil dr, universitets lektor för institution för social arbete, Göteborg.

avgränsningar i min undersökning både när det gäller ungdomar och teman. När det gäller teman har jag begränsat mig i mitt arbete till ungdomarnas framtidstankar utifrån utbildning, tillgång till och val av arbete, familjesituation samt anknytning till ursprungslandet i tidsramen av 20 år. En annan begränsning är att jag valde att fokusera mig på ungdomar i 14 – 15 årsåldern, detta för att ungdomarna befinner sig i en särskild ålder under vilken det sker stora psykiska, emotionella men även fysiska förändringar. Ytterligare en begränsning är att jag valde undersöka ungdomar från olika etniska grupper och med olika kön d v s både flickor och pojkar. Detta för att undersöka hur dessa ungdomar ser på sin framtid och om det förekommer likheter och/eller skillnader i deras tankar. Ungdomarna som jag undersökte tillhör medel- och högstatus familjer (oftast status från föräldrarnas ursprungsländer), vilket kan komma att ha betydelse i analysdelen av uppsatsen. Jag genomförde undersökningen i två mycket segregerade områden i Malmö; Hyllie och Rosengård, vilket också är en begränsning. Detta ger en viss, kvalitativ kunskap om en liten grupp ungdomar från Malmö.

Jag valde att göra min undersökning utifrån en kvalitativ metod, d v s kvalitativa intervjuer. Det som kännetecknar kvalitativa metoder är dess flexibilitet. Sådana intervjuer skapar möjligheter till mer uttömmande svar än t ex kvantitativa intervjuer hade givit. Dessutom ger kvalitativa intervjuer utrymme för eventuella följdfrågor och fortsatt diskussion. Det ger också möjlighet att försiktigt styra informanten i riktning mot huvudtemat. Jag använde mig av intervjuguide för intervjuerna med ungdomarna. Jag genomförde undersökningen genom att använda mig av en delvis strukturerad intervju modell vilket innebär att jag under intervjun har använt mig av samma typ av frågor till alla intervjuade. Delvis strukturerade frågor, vilket innebär att vissa frågor är formulerade på ett sådant sätt att de lämnar fritt utrymme att svara för den intervjuade. Intervjuguiden innehåller frågor som berör mitt tema och dess avgränsningar, detta för att sedan kunna jämföra den information som jag fick från mina informanter med varandra. Under samtliga intervjutillfällen har jag använt mig av bandspelare, vilket är rekommenderat av flera erfarna forskare (Repstad, 1993).

I mitt arbete med uppsatsen kommer jag att använda mig av både primär och sekundär data. Primär data är sådant material som jag själv har samlat in genom enskilda intervjuer med sju ungdomar. Sekundärdatan är det material som andra forskare har samlat in (Patel & Davidson, 1994). De sekundärdata som jag använder mig av i min uppsats är teoretiska förklaringsmodeller, tidigare forskning samt viss statistik information över Malmö. Det material som bygger på sekundärdata är hämtad från trettioalets böcker. Dessa böcker har jag

valt genom avancerad litteratursökning, som bygger på att utifrån några böckers litteraturförteckningar valde jag nya böcker som var relevanta för min uppsats. Valet av litteratur som jag har gjort kan ha påverkan på min uppsats, detta ställer jag mig själv kritiskt till. Jag måste också tillägga att det finns ett mycket brett urval av litteratur som handlar om framtid och framtidstro, jag hade dock svårigheter att hitta böcker som handlade om ungdomarnas framtidstro, samt litteratur som handlar om framtidstro bland ungdomar från olika etniska grupper.

1.5 Tillvägagångssätt

För att hitta elever till min undersökning har jag kontaktat en skola i Malmö där jag tidigare gjorde min praktik. Med rektorns godkännande har jag i skolans rasthall bland eleverna i 14 – 15 årsålder delat ut ca tjugo informationsblad riktat till ungdomar och deras föräldrar. Under min vistelse på skolan frågade jag ungdomarna om de kunde dela ut några informationsblad till sina kompisar som går på andra skolor i Malmö, vilket de gärna gjorde.

Informationsbladen innehöll nödvändig information om mig och min undersökning samt förfrågan om deltagandet. Föräldrar till ungdomar som var intresserade skulle kontakta mig. Sammanlagt fick jag tretton positiva svar från ungdomar och deras föräldrar. Eftersom målet med mitt arbete var att undersöka ungdomar från olika etniska grupper, var jag tvungen att välja bort några ungdomar som tillhörde samma etniska grupp. I mitt val av ungdomar hade könen avgörande betydelse d v s jag ville undersöka lika många flickor som pojkar, dessutom valde jag de ungdomar som kontaktade mig först (vilket jag också nämnde i informationsbladen) till min undersökning. Av de åtta ungdomar som blev kvar bodde fyra på Hyllieområdet och fyra på Rosengård. Tillsammans kom vi överens om var intervjuerna skulle genomföras, alla ungdomar (med föräldrarnas samråd) ville göra intervjuerna i sina hemmiljöer.

Jag genomförde enskilda intervjuer med sju ungdomar varav tre var flickor och fyra pojkar. En flicka ångrade sig och p g av tidsbrist kunde jag ej kontakta en ny intervjuperson. Intervjuerna ägde rum hemma hos ungdomarna. Jag hade dock tidigare bestämt att intervjuerna skulle genomföras i lugn miljö, jag erbjöd mig att genomföra intervjuerna hemma hos mig. Tanken bakom det var att ungdomarna skulle få möjlighet till att lugnt kunna reflektera över sin framtid, att skapa utrymme för fritt tänkande, utan andras inblandning och

att svaren inte skulle bli påverkade av andra. Valet av eleverna har troligen påverkat resultatet, då svaren kanske sett annorlunda ut hos ungdomar från andra områdena i Malmö.

1.6 Intervjuerna

Jag har intervjuat sju ungdomar, tre flickor och fyra pojkar. Varje intervju varade ca 40 -70 minuter. Innan intervjuerna startade samtalade jag med föräldrar/förälder, förklarade ytterligare målet och syftet, garanterade anonymitet, frågade om godkännande av bandinspelning samt garanterade att bandet skulle förstöras efter att mitt arbete blivit färdigt. Samtalet med föräldrarna omfattade insamling av fakta, d v s till vilket land familjen har anknytning, hur länge familjen har bott i Sverige, föräldrarnas utbildning i ursprungsländerna och sysselsättning i Sverige. Jag har fått familjernas godkännande att använda en del av dessa fakta i min uppsats. Av etiska skäl valde jag att inte uppge vilka länder familjerna har anknytning till, istället beskriver jag i min uppsats områdena där länder är belägna. Undantaget är en svensk familj. Fakta och information har jag fått genom föräldrarna, varför jag inte kan styrka deras trovärdighet. Vid själva intervjutillfällena var föräldrarna frånvarande. Efter varje intervju har jag bearbetat materialet, genom att skriva ut det.

1.7 Metodkritik

Jag är medveten om att mitt urval av ungdomar kan ha haft inverkan på resultatet av undersökningen. Jag ställer mig också kritisk till tillförligheten i intervjuvaren med beaktande av det lilla urvalet av ungdomar. Andra moment som jag tar i beaktande är fakta från föräldrar där jag inte kan styrka deras trovärdighet.

1.8 Forsatt framställning

Kapitel två börjar jag med att förklara teoretiska förklaringsmodeller och centrala begrepp som jag använde mig av i min uppsats. Dessa är: samhällsperspektiv – samhällsförändringar, ungdomsbegreppet, flickor och pojkar i adolescensen, identitet, könssocialisation, kulturbegreppet, etnicitet, invandrare samt individ- och gruppcentrerad ideologi. Andra delen av kapitel två består av tidigare forskning som jag anser är relevant för min uppsats. Jag redovisar: Gun Malmgrens forskning, forskning kring ungdomarnas framtidsplaner (med beaktande på likheter och skillnader i åsikter mellan generationerna). Vidare gör jag en sammanfattning av annan forskning samt framtidsforskning gjord vid Institutet för Framtidsstudier. Slutligen presenterar jag forskning om språk och forskning kring invandrarnas

och deras barns situation i Sverige. I kapitel tre presenterar jag min empiri, resultat av intervjuer med ungdomarna. Den första delen innehåller resultatredovisningen från intervjuer utifrån olika teman som jag har skapat utifrån intervjuguide. Resultatredovisningen innehåller av mig utvalda, relevanta för uppsatsen information från intervjuer. I resultatredovisningen i anslutningen till varje tema redovisar jag en analys av det insamlade materialet kopplat till teoretiska förklaringsmodeller och tidigare forskning. Kapitel tre handlar om slutdiskussionen. Den första delen av detta kapitel handlar om mina personliga ställningstaganden angående tidigare forskning, teorier samt resultatredovisningen. Den andra delen av slutdiskussionen innefattar sammanfattning av det jag har kommit fram till. Detta gör jag utifrån problemformulering, syfte och frågeställningar där för jag fram mina åsikter och frågeställningar som väckts hos mig under arbetes gång.

2. AVHANDLING

2.1 Teoretiska förklaringsmodeller och centrala begrepp

2.1.1 Inledning

I detta avsnitt kommer jag att redogöra olika teoretiska förklaringsmodeller och centrala begrepp som ligger till grund för min avhandling och som handlar om ungdomarnas framtidstankar. Dessa ungdomar representerar olika etniska grupper, de är både första och andra generationsinvandrare. Hur ungdomarna tänker och planerar sin framtid beror på många olika faktorer, i vilket stadium av den personliga utvecklingen individen befinner sig, kulturella faktorer, samhällsliga faktorer. Människor formas av det samhälle som man växer upp i. Människan präglas av sina föräldrars värderingar och av tidens politiska, ekonomiska beslut och förändringar. För att kunna förstå ungdomars resonemang valde jag att beskriva och förklara vissa modeller och teorier som hjälper läsaren att förstå sammanhanget och resultaten av min avhandling. Eftersom mina utgångspunkter är utbildning, arbete, privatliv och anknytning till ursprungslandet kommer jag att särskilt koncentrera mig på teorier och begrepp inom dessa områden. Jag börjar med att redogöra för dagens samhällsutveckling och samhällsperspektiv, ungdomsbegreppet, flickor och pojkar i adolescensen och identitetsteori. Vidare kommer jag också att presentera förklaringsmodeller till skillnader mellan könen, dessa är viktiga eftersom flickor och pojkar utvecklas olika och genom detta ger olika berättelse av sina framtidsdrömmar. Vidare kommer jag att redogöra för kulturbegrepp, etnicitet, invandrare, individ- och gruppcentrerad ideologi.

2.1.2 Samhällsperspektiv – samhällsförändringar

En ny stor strukturomvandling äger rum. Sverige har under det senaste seklet gått igenom en fullständig omvandling från fattigt och fragmenterat jordbrukarsamhälle till att bli ett mycket framgångsrik industriland med ett omfattande socialt skydds nät till ett postindustriellt, K-samhället. Andersson & Sylwan² skriver i sin bok *Framtidens arbete och liv* att ”under 80 – talet lanserades begreppet K-samhälle som en sammanfattning av ett produktionssystem baserat på utnyttjande av kunskaper, kreativ kapacitet, kommunikationssystem och med allt starkare betoning av kvalitativ snarare än kvantitativ utveckling av produktion och sysselsättning” (Andersson, Sylwan, 1998, s 16).

Utvecklingen av kunskaper, teknologi och globala kommunikationer har skapat nya förutsättningar för det ekonomiska och politiska livet. I jordbrukarsamhället fanns ett värderingssystem med acceptans av hierarkiska värderingar och starkt individualistiska synsätt. Det industriella samhället skiljer sig i en hel del avseenden från K-samhället. Industrialismen var inriktad på exploatering av naturresurser, effektivitetsbefrämjande arbetsdelning, varuproduktion, stordrift, stor omflyttning och folkskolans framväxt. Den formella utbildningstiden har blivit längre och mängden utbildningsvägar har ökat markant. Vid industrialismens början i Sverige var den genomsnittliga utbildningstiden ca tre år per sysselsatt. Vid 1990-talets början hade den formella utbildningstiden stigit till drygt elva år per sysselsatt. Den ökande utbildningen ger en viktig förklaring till stigande produktivitet och köpkraft, den påverkar också värderingar och världsåskådningar. Utbildningens konsekvenser märks också i framväxten av ny media, exempelvis datorspel, interaktiv video och en mängd växande specialtidsskrifter, semesterresor till allt avlägsnare resmål. Den individuella livsåskådningen ersatte solidaritet med klassens och gruppens intresse. Med det ersattes också det förhärskande värdesystemet (ibid).

Andersson & Sylwan skriver vidare att samhället ständigt förändras, nya generationer växer upp i ett annat samhälle än det vi och våra föräldrar växte upp i, med nya problem och möjligheter. Den nya generationen växer upp i ett elektroniskt informationssamhälle med ny mediateknik som gör att världsbilden förändras, möjligheter för rörligheter, kontakter och kommunikation över stora ytor utvecklas. Dessa faktorer påverkar individernas föreställningar, värderingar och beteenden. Den nya världsstrukturen kallas postmaterialismen. De materiella trygghetsvärderingarna från industrisamhället ersätts successivt av postmateriella frihetsvärderingar, men ställer också krav på en ny ideologi. Frihet i ordens ursprungliga betydelse uppfattas allt oftare som en självklarhet. Jämlikhetens betydelse, lämnar plats åt jämställdhet i möjligheter till likvärdiga förhållanden oberoende av etnicitet, kön, eller andra skillnader. Socialism, kapitalism och andra ekonomiska systemfrågor ersätts av tolerans, produktivitet lämnar plats åt kreativitet, tillväxt åt uthållig utveckling o sv. De nya värdemönsterna är; internationalism, rörlighet, inflytande, prioritering av kreativitet, av yttrandefrihet, jämställdhet och rättvisa (ibid.).

2.1.3 Ungdomsbegrepp

²Åke E. Andersson är professor i ekonomi och chef för Institutet för framtidsstudier och Peter Sylwan är forskare vid Institutet för Framtidsstudier i Göteborg samt vetenskapsjournalist.

Min avhandling handlar om ungdomar och deras syn på framtiden, därför har begreppet ungdom en central betydelse i min uppsats. Det är svårt att definiera begreppet eftersom det är komplext. I dagligt bruk ersätts begreppet ungdom av begreppet tonåringar, men ungdomsbegreppet har inte alltid existerat. En del forskare menar att ungdomen introducerades samtidigt som man upptäckte barnen som en social kategori ungefär på 1600-talet, andra menar att det uppkom mycket senare. Begreppet ungdom liksom begreppet barn har innehållsmässigt haft olika betydelse beroende på tidsepok, samhällsklasser, det har påverkats av sociala, ekonomiska, kulturella och familjerättsliga förhållande, samt att den alltid varit olika för flickor och pojkar. Enligt Ohlsson³ och Swärd⁴ kan ungdom ses som en åldersrelaterad levnadsfas mellan barndom och vuxenhet. I dag i vår västerländska kultur är gränserna mellan barn, ungdom och vuxen ganska diffusa, men man kan säga att den sträcker sig från 11-årsålder upp till 20 – och ibland till 25- årsåldern. Ungdomar blir myndiga vid 18 år. (Ohlsson & Swärd, 1994)

Man kan också säga att skillnaden mellan barn och ungdom oftast är relaterad till barn- och ungdomsperspektiv, där det första ses i relation till föräldrarna och det andra innebär frigörelse från föräldrarna och relationer till kompisar, vilka här spelar en viktig roll. Den övre gränsen d v s övergången från ungdom till vuxen liv har blivit allt mer utdragen (SOU1997: 8). Begreppet ungdom är nära förknippat med begreppet tonåring, pubertet, adolescens. Tonår beskriver den tid som sträcker sig mellan 13 – 19 år i en individs liv. Pubertet beskriver individernas biologiska och fysiska utveckling som leder till könsmognad. Adolescens beskriver individens psykiska utveckling, från att vara barn, genom frigörelse från föräldrarna, mot att bli en självständig autonom individ. I dag menar forskarna att adolescensen pågår från 11- årsåldern upp till 20 – 25 årsålder (Ohlsson & Swärd, 1994; Bolin & Lövgren, 1995).

Ungdomsperioden är gemensam för många kulturer. Den unge ska successiv gå ifrån ”*ett omyndig föräldrabeloende till ett myndigt ansvarstagande*” (Ohlsson & Swärd ,1994, s 10).

2.1.4 Flickor och pojkar i adolescensen

Min uppsats bygger på intervjuer med flickor och pojkar i åldern 14 –15 år. Jag har intervjuat tre flickor; två av dem var i 15 årsåldern en var 14 år gammal, samt fyra pojkar; tre av dem i

³ Lars B Ohlsson - fil dr i socialt arbete vid Socialhögskolan i Lund

⁴ Hans Swärd - fil dr, docent, professor i socialt arbete vid Socialhögskolan i Lund

14 årsåldern och en 15 år gammal. Jag valde att förklara begreppet flickor och pojkar i adolescensen, eftersom mina intervjuungdomar befinner sig i adolescensen – den perioden i individens liv mellan 10 –20 år. Adolescensen eller puberteten är den period i livet som är både utmanande och mest komplicerad att beskriva eller uppleva. Det sker stora kroppsliga, kognitiva och sociala förändringar. Forskare och psykoanalytiker P Blos kallar adolescensen för den andra individuationen vilket innebär att den unge ska komma fram till vem man är. Adolescensen påbörjas och drivs genom biologiska, kulturella, psykologiska krafter. Biologiska krafter leder utvecklingen mot könsmognad, (ökat driftstryck snabb kroppslig tillväxt och utveckling av könsorgan och sekundära könskaraktärer), de kulturella krafterna är individens och omgivningens förväntningar och de psykologiska krafterna omfattar kognitiv- och emotionell utveckling. (Ramström, 1995; SOU 1997: 8).

Den kognitiva utvecklingen innebär att ungdomar kan börja resonera logiskt, har bra utvecklade analysförmåga, kan tänka i termer av möjligheter. Tonåringar har dock svårt att tänka rationellt när det gäller egna erfarenheter eftersom deras egocenterism är mer inriktad på den egna personen, därför har tonåringen lätt att uppfatta sig själv som en speciell person. Den socioemotionella utvecklingen innebär att identiteten utvecklas för att utvecklingen under vuxen livet ska bli lyckosam. Sökandet efter identitet för med sig en allmän förvirring. Ungdomen känner beslut- och prestationsångest, svårigheter i relationer till andra och problem med självkänsla. Ungdomar utvecklar självständighet både i relation till föräldrar som till handlingar. Ungdomen blir mindre beroende av föräldrar, det psykologiska beroendet är dock fortfarande stort. I takt med att beroendet till föräldrar minskar, växer beroendet av kompisar, vänskap spelar en särskild roll under tonåren. Självständighet som rör handlingar handlar om att fatta egna beslut, genomföra handlingar på eget hand. En annan form av självständighet vilket utvecklas under tonåren rör värderingsmässig autonomi, vilket innebär att ungdom skapar giltiga normer för t ex moral, religion och politik. (ibid.).

Ganetz & Lövgren pratar om högadolescensen vilken infaller i ungdomars liv ungefär mellan 14 –16 årsåldern. För flickor innebär utvecklingen sämre och varierande självkänsla, vilket kan innebära allt från hopplöshet till överdrivet självförtroende. Flickor i den åldern har svårt att hantera negativa känslor, har svårare än tidigare att hantera sina problem, känner sig ofta hjälplösa. Betydelse av fadern är mycket viktigt för flickornas inre liv. Flickan identifierar sig med moder, hennes kvinnlighet ökar, konflikter som var aktuella under oidipala perioden återupptas vilket leder till rivalitet med modern. (Ganetz & Lövgren, 1991)

För pojkarna innebär högadolescensen också försämrad självkänsla. Intresse för den egna kroppen blir allt mer viktig. Pojkarna har fortfarande ett rikt fantasiliv, uppvisar stor kreativitet, har förmåga till att överdriva, övervärdera sin kapacitet, utsätta sig för risker och pröva alla möjliga gränser. Mycket viktigt för en pojke i den åldern är kompisar och status i kompisgänget samt bekräftelse från omgivningen. Fadern har också en stor betydelse för pojkens jagidealetsutveckling och utvecklingen av den inre manligheten (Bolin & Lövgren, 1995).

2.1.5 Identitet

Identitetsbildningen under ungdomsåren handlar om att kunna definiera sig själv som en unik varelse och att utveckla en identitet, genom att sammansvetsa de tidigare barnidentiteterna och genom att skapa en ny vuxen identitet. Sökandet efter identitet är enligt Erik H Erikson ett grundläggande mänsklig behov som för människan är lika viktig som mat, trygghet och sexuell tillfredsställelse. Identitetsbildning sker genom samspel med andra jämnåriga och vuxna. Det är andra personer som förmedlar den information som ungdomen behöver för att rekonstruera en stabil bild av vem man vill bli. Självkänsla, självrespekt och självförtroende formas genom andras reaktioner. Det sociala sammanhanget är med andra ord mycket viktigt för ungdomen, den har avgörande betydelse om ungdomstiden blir problemfri och kort eller lång och konfliktfylld. Viktigt är också att poängtera att olika kulturer skiljer sig åt i frågan om att tillhandahålla identitetsalternativ åt ungdomarna (Hwang & Nilsson, 1996). Vår västerländska kultur karakteriseras ofta av motsatta budskap, om vad som är rätt eller fel, vad de ska tro på etc. därför måste ungdomen experimentera för att hitta rätt. Föräldrar fungerar inte längre som självklara auktoriteter och gränssättare, ofta känner de själva förvirring där så många olika normer och budskap råder. Den frihet ungdomen känner kan leda till stora möjligheter, men den kan också skapa ångest då allt ansvar ligger på ungdomen själv. Identitetsbildningen har således blivit ett arbete för dagens ungdomar. En fast punkt i ett sådant arbete – sökandet efter identiteten - kan vara ”idoler”, någon ungdom vill eller väljer, att identifiera sig med (Ganetz & Lövgren, 1991).

Många invandrarungdomar känner dubbla identiteter. Denna dubbla identitet kan upplevas som både positiv och negativ beroende på hur individen hanterar olika situationer och hur den kan dra nytta av två kulturers olika referensramar (Ahmadi, red, 1998).

Thomas Ziehe pratar i sin forskning om ungdomar, om den instabila identiteten. Han menar att ungdomar måste bygga sin identitet på egen hand i en kultur där normer och värderingar

inte längre har stor betydelse. Materiella förhållanden som arbete och familjebildning har en stor inverkan på socialisationen. Enligt honom har förändringar på arbetsmarknaden och i familjestrukturen i form av försvagning av fadersgestalten som identitetsförmedlare orsakat att det uppkommit en ny personlighetstyp med bl a mindre rigida jaggränser. Dessa samhällsförändringar har påverkat ungdomar på ett djupgående och genomgripande sätt. Ziehe pratar om kulturell friställning, vilket innebär att ungdomarna har mer subtila val- och exponeringsmöjligheter i dagens samhälle. Den unge individen har fått större spelrum för egna beslut, men detta kan också leda till större problem att fatta beslut (Ramström, 1995; Ziehe, 1986, 1989).

2.1.6 Könssocialisation

Till identitetsbildningen hör självklart bildandet av könsidentiteten. Könssocialisation handlar enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg om *".../hur biologiskt kön gradvis blir till socialt och psykologisk kön när barnet växer"* (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991, s 5).

Könssocialisation innebär således anpassning till samhällets krav och identitetsbildning för dem som blir socialiserade. Den ger också uttryck för könsroller d v s flickor blir flickaktiga och pojkar blir pojktaktiga. De båda könen tillhör en social gemenskap, de vill bli accepterade av andra därför försöker de uppfylla såna rollförväntningarna som samhälle ställer på dem. Bjerrum Nielsen & Rudberg skriver om könsidentitet som *".../något som är djupt förankrat i vår personlighet, våra omedvetna önskningar och konflikter"* (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991, s 16).

Synen på kön har förändrats under de senaste årtionden. Ofta medför det stora motsättningar i budskapsframförande om vad det innebär att vara kvinna. Till exempel uppmuntras flickor att vara sig själva och att utseende inte spelar någon roll, medan media framför helt motsatt budskap (Ganetz & Lövgren, 1991). När det gäller pojkar får dessa t ex öppet leva ut sina aggressioner och agera på mäns villkor, medan det inte är passande för flickor. Bolin & Lövgren påpekar i boken *"Om unga män"* att förutom skillnader mellan könen finns det också likheter och att skillnaderna mellan pojkar och flickor har blivit utgångspunkt i stället för likheterna. Fokuseringen på utvalda beteendemönster ur ungdomarnas liv kan leda till generella sanningar – antingen/eller - ingenting där emellan. Om man skulle titta på det där emellan hade man kanske enligt författarna funnit andra sanningar. Som exempel på detta är utseende (smink, kroppsutsmyckning, sätt att klä sig frisy) som i dag är lika viktigt för tjejer

som för många killar, något som tidigare har varit endast en kvinnofråga (Bolin & Lövgren, 1995).

Barnet könsspecifika beteende skapas genom egna uppfattningar, beteende och attityder om kön, vilket innebär att barnets egna förhoppningar om att vara pojke eller flicka påverkar barnets utveckling av en könsidentitet. Kvinnor och män lever under olika livsbetingelser, vilket gör att kvinnor och män skaffar erfarenheter och förstår saker på olika, skilda sätt. Beroende på könsrollens utformning i olika samhällen kommer därför män och kvinnor att utforma mer eller mindre "manligt" eller "kvinnligt" beteende (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

2.1.7 Kulturbegrepp

Kulturen, skriver Ramström, är sättet genom vilket sociala relationer i en grupp struktureras och formas, samt det sätt på vilket dessa former upplevs, tolkas och förstås. *"När kulturen förändras så förändras inte bara bilden av omvärlden och relationerna till andra utan också den enskildes självbild"* (Ramström, 1995, s 47). Den norske etnologen A. M Klausen definierar kultur som idéer, värderingar och normer som något en människa övertar från den föregående generationen och för över till nästa generation. Dessa idéer och värderingar är dock oftast något förändrad (Soydan; Goldberg, red, 1995). Enlig Laukkanen, Östnäs är kultur de mönster och föreställningar, värderingar, normer och kunskaper, som människorna styrs genom i sina dagliga liv. Dessa faktorer delar människor med varandra, medvetet eller omedvetet, inom samhället (helkultur) eller inom en del av samhället (delkultur). Språket är ett exempel på kultur. Människan uttrycker sig i tal och skrift, men medvetenheten om det egna språket varierar. För andra kulturella mönster gäller samma sak. *"Människorna lever i sin kultur som fiskar i vattnet! De ser inte vattnet!"* (Laukkanen, Östnäs, 1986, s 29).

Invandrarungdomar tillhör som deras föräldrar, olika, ofta helt skilda kulturer. De har olika värderingar och normer. Inom varje etnisk grupp förekommer olika indelningar beroende på vilken samhällsklass de tillhör och vilka livserfarenheter de har. Vissa invandrare är arbetskraftsinvandrare andra är politiska flyktingar. Den sociokulturella bakgrunden från hemländerna är viktiga i sammanhanget. Oavsett om de är första eller andra generationsinvandrare lever de mellan och samtidigt mellan två världar. Dessa ungdomar cirkulerar mellan två olika tankesätt, livsstilar, värderingar och mellan två olika kulturella identiteter. Olikheter i olika kulturers sätt att uppfatta den sociala verkligheten, att uppfatta

det egna *jaget* samt förhållande till andras *jag* är av stor vikt (Ahmadi, red, 1998).

Ungdomarnas bakgrund har stor betydelse i identitetsarbetet. Att ungdomar intresserar sig för sina rötter och historia innebär inte alltid att man vill stänga in sig i sin tradition, utan det kan också innebära att ungdomen vill hitta sin plats i den moderna världen, säger Sernhede. Han menar vidare att begreppet tradition inte i dag har sin ursprungliga betydelse. I dag innebär tradition ett val, den måste ses i sin kontext och när sammanhanget förändras. Kulturen i vilken vi människor växer i, språk, rötter, dessa formar individen och lägger grunden. Dessa faktorer har gjort individen till ett subjekt, som upptäcker, upplever och är aktiv i en kultur och som ses oskiljaktig från denna. Den grunden som individen fått är föränderlig. Både kultur, rötter språk och även vägval som enligt postmoderna teoribildningen kopplas till etnicitet, alla de faktorer behövs för att förstå hur identiteter formas (Sernhede, 2000).

För människor som upplevde utvandrings- och invandringsprocessen krävs ett stort mentalt och psykologiskt arbete för att återigen kunna bygga upp en säker identitet i det nya landet. Som jag nämnde tidigare sker identitetsbildning i samspel med andra, med den omgivande världen, den sker enligt personliga livsbetingelser, men också utifrån samhällsvillkor; normer och värderingar som råder vid den tid och plats som individen lever. Kulturella referenser är därför en av faktorerna som har inverkan på identitetsbildningen (Ahmadi, red, 1998).

Enlig Rita Liljeström

Identitet handlar om att kunna styrka vem man är. Att veta vad man står för både inför sig själv och andra. Vi blir till i den gemenskap vi har med andra. Ur den växer våra sociala drivkrafter, vår förmåga att uppfatta hur andra har det och vår samhällliga förståelse. Allt detta handlar om mänskligt återskapande, om reproduktion. Det mänskliga återskapandet, de kollektiva medvetandeformernas tillblivelse, utveckling och förnyelse är livsnerven i all kultur (Laukkanen, Östnäs, 1986, s 32).

Kultur förändras i samspel dels med den samhällliga förändringen dels med andra kulturer. I det avseendet befinner invandrargrupperna sig i en speciell situation. Alla minoritetskulturer befinner sig under hotet av att bli dominerade och ersatta av majoritetens kultur.

Ackulturation är det första stadiet i förändringsprocessen och avser invandrargruppens funktionella anpassning till sin omgivning. Anpassningen avser i första hand förändringar i den materiella kulturen d v s individen anammar exempelvis nya klädesvanor eller tillämpar regler som används i det vardagliga livet. *Integration* är det andra stadiet i förändringsprocessen. Den innebär att invandrargruppens sociala organisation upplöses eller

aldrig byggs upp. Den integrerade invandrargruppen anammar majoritetsgruppen familjemönster, uppfostringsätt och andra vanor som t ex fritidsaktiviteter. *Assimilation* är det tredje och sista stadiet i förändringsprocessen. Den innebär att invandrargruppen byter identitet och anammar majoritetens värdesystem. Den förändrings- eller anpassningsprocess som hela tiden pågår i det flerkulturella svenska samhället har olika variationer. Varje invandrargrupp och olika grupper av människor inom varje invandrargrupp har unika egenskaper. Därför varierar deras kulturella anpassning i Sverige (Soydan, Goldberg, red, 1995; Ahmadi, red, 1998).

Soydan i boken om *Socialt arbete med etniska minoriteter* skriver att graden av kulturell integration varierar mellan grupper och mellan individer. Man kan urskilja olika modeller eller grader av kulturell integration. *Mainstreamers* är individer som har assimilerat och anammat värderingar som praktiseras av den dominanta kulturen, majoritetskulturen. *Bikulturella individer*, är individer som deltar i och mottar värden från både den dominanta kulturen och tillhörighetskulturen. *Kulturellt olika* är individer vilka lever i majoritetssamhället och utsätter sig för den dominanta kulturen, men som i huvudsak praktiserar ursprungskultur. *Kulturellt marginella* är individer som finner sin egen väg och inte uppvisar någon tydlig tillhörighet (Soydan, 1999).

Vi människor bedömer kulturer ur två polariserade perspektiv: etnocentriskt och kulturrelativistiskt. Det etnocentriska perspektivet bedömer andra kulturer utifrån bedömarens egen kultur, som i jämförelser framstår som den mest centrala och bästa kulturen. Det kulturrelativistiska perspektivet avstår från värderande ansatser och föredrar beskrivningar; som utförs utifrån den bedömda kulturens egna förutsättningar (Soydan, Ted Goldberg, red, 1995).

Invandraren som flyttar in till ett nytt land har kulturella referenser från ursprungslandet med sig i bagaget. Den franske sociologen Bourdieu pratar istället om habitus som innebär system av dispositioner som människor förvärvar genom att vistas i ett bestämd social miljö. Eftersom människor vistas i olika miljöer under sina liv, kommer de därför att förvärva dispositioner från dessa miljöer och agera och förhålla sig utifrån dessa. Det sociala ursprunget utgör alltid grunden för individens habitus. Med andra ord kan man säga att i kontakt med det nya landet påverkas individens referenser av det nya landets kulturella betingelse, bearbetas och skapar nya. Hur mycket av referenser från hemlandet som överförs till kommande generationer beror på individen själv, hans kulturella synsätt och personliga faktorer (Jansson, Dahlgren & Kristiansen red, 1994).

Religionen i sig är inte en kultur, det är bara en faktor som påverkar olika traditioner och kulturer. Religiösa uppfattningar kan påverka sättet som människorna umgås på, sättet att kommunicera. Samma religions regler kan tolkas på olika sätt i olika delar av världen. Detta beror på människans och den skiftande synen på religionen. Därför finns det skillnader mellan t ex islam i Asien från islam i vissa arabiska länder (Ahmadi, red, 1998).

2.1.8 Etnicitet

Etnicitet har sin utgångspunkt i kultur. Etnicitet innebär enligt Bra Böckers Lexikon, det som kännetecknar en etnisk⁵ grupp. Med etnicitet menar man ”*det som blir resultat av utvecklingen i en grupp som möter andra etniska grupper: det sätt varpå den framträder, försöker hävda sin egen art eller undertrycka den*”. Detta bestäms ofta av ekonomiska, politiska förhållanden sådana som bostadssegregation eller olikheter i möjligheter på arbetsmarknaden. Samverkan av olika processer både självvalda och påtvingande ligger till grund för t ex etnisk boendekonzentration (Bra böckers lexikon, 1993, b 7, s 142).

Etnicitet måste förstås som en konstruktion av sociala och kulturella betingelse skriver Ove Sernhede. Han anser att etnicitetsbegrepp har många negativa betydelser. Man pratar om etnicitet i samband med ras, rasism, ett sätt att dela in människor. Men etnicitet handlar om sätt att tala om skillnader och människornas egenskaper. När man använder aspekter som kultur, religion, språk och traditioner och utifrån dessa försöker hitta likheter och skillnader och hur dessa uppstått, hittar vi det som är gruppens mest signifikanta egenskaper. Han skriver vidare att det är här i västerlandet man började successivt upprätta distinktioner mellan den utvecklade, moderna, baserade på förnuft, västerländska kulturen och de andra, icke-västerländska kulturerna. I samband med invandringen under de senaste årtiondena började man i Sverige diskutera svensk kultur, svenskhet, men också etnicitet vilket ses som hinder för kulturer att släppa sina gamla traditioner, religion osv. Uppdelningen ”vi och dem” skapades. Den västerländska kulturen har blivit en norm utifrån vilken alla skillnader mäts. Sernhede säger att en kulturrasism växer fram både i Sverige och i Europa, vilket leder till att vissa etniska grupper stängs ute (Sernhede, 2000).

2.1.9 Invandrare

⁵ av grekiska ethnos: folk, en speciell folkgrupp, med egen kultur och/eller språk eller ras.

Begreppet invandrare i ett statistiskt perspektiv betyder en person som kommit till Sverige från ett annat land. Ordet invandrare infördes i slutet av 1960-talet och ersatte ordet utlänning. Invandrare som är födda utomlands kallas första generations invandrare, deras barn födda i Sverige kallas för andra generations invandrare (Laukkanen, Östnäs,1986). Enligt Bra Böckers lexikon är invandrare utländska medborgare som av ekonomiska, politiska eller etniska skäl lämnade sitt eget land och flyttade till ett annat. Enligt svensk statistik är man invandrare när vistelsetiden överstiger ett år. Invandrare som har fått tillstånd att bosätta sig i Sverige ska behandlas likvärdigt med svenska medborgare. Invandrare ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som den infödda befolkningen. De ska ha möjligheter att bibehålla och utveckla sitt modersmål och utöva kulturell verksamhet. Valfrihet innebär att invandrare får själva avgöra i vilken mån de vill bibehålla och utveckla sitt modersmål och kultur. Samverkan innebär ömsesidigt kulturutbyte mellan svenskar och invandrare (Bra böckers lexikon, 1993, b11).

2.1.10 Individ- och gruppcentrerad ideologi

För att kunna förstå ungdomarnas svar måste man känna till det kulturella sammanhanget från vilka dessa ungdomar härstammar. När vi pratar om en individ syftar vi enligt den franske idéhistoriken Louis Dumont, både på individen som ett objekt d v s den fysiska personen och på ett värde, som innebär den moraliska uppfattningen av människan som en oberoende enhet. Dessa tillsammans utgör det yttersta värdet. Om man i ett samhälle har synen på individen som det högsta värdet ansluter man sig till individualismen som ideologi. Denna syn har vi i västvärlden. Varje människa ses som en oberoende av andra individ, hon uppfattas som självständig och jämlik. Individen prioriteras framför gruppen. Samhället där det yttersta värdet läggs på samhället som en enhet, ansluter sig till ideologin som kallas för holism eller gruppcentrerade ideologin. Ideologin utgår från människan som en social varelse i samspelet med andra människor. Individen tillhör en gemenskap, den sociala enheten vilken är förutbestämd av naturen eller Gud. Individen ses som en del av en enhet och inte kan avskiljas från sin grupp. Värden som moral kommer utifrån och det är handlingar som bestämmer rätt och fel, inte intentioner. Familjen och släkten utgör den primära gruppen och dessa representerar också det yttersta värdet. Gruppens överlevnad prioriteras framför individens välbefinnande och liv. Vissa drag av en sådan ideologi har bl a vissa medelhavsländer. I den muslimska familjen t.ex. är varje individs rättigheter och intressen underordnade familjens intressen. Barnen socialiseras från början in i föreställningen om att de först och främst tillhör familjen och sedan sig själva. Samhällets tendenser i valen av

ideologier bestämmer typ av attityder och beteende som uppfattas som normala. Men det finns också variationer inom olika individer i samhälle. Vilken tendens som dominerar hos en människa beror på faktorer såsom personlighet, social läggning, livssituation, kulturarv, samhällstruktur. Detta kan ha påverkan på varför vissa kan lättare och snabbare anpassa sig och hitta sig själv i ett nytt land till vilket man har flyttat (Ahmadi, red, 1998).

Barnen fostras i den patriarkaliska traditionella familjen på ett medvetet och/eller omedvetet plan till att fungera inom de ramar som styrs av dessa regler och traditioner. Det finns olika variationer för familjen att organisera sig beroende på många olika faktorer, såsom klassrillhörighet, utbildningsnivå hos föräldrar, boende i stora respektive små städer eller byar. Familjestorleken har betydelse, stor familj utgör en starkare och tryggare miljö för familjen att leva och existera i, den innebär också makt och trygghet för hela familjen. Både föräldrarna och barnen känner stort ansvar och förpliktelser mot varandra, varje medlem har också rättigheter och skyldigheter både gentemot varandra och i förhållande till en större krets. Dessa ömsesidiga relationer och förpliktelser utgör således en grundval för individens moraliska liv. Barnens plats i familjen är i ett hierarkiskt sätt att se det som följer: far, far- och morföräldrar och efter dessa kommer mor. Den äldsta pojken i familjen räknas som faderns naturliga efterträdare. Om det äldsta av barnen är en flicka tar pojken som följer efter henne makten. Flickor i det patriarkaliska systemet står längst nere på hierarkitrappan. Det västerländska familjesystemet bygger på jämställdhet mellan makarna och med stor respekt för barnens rättigheter. Fördelningen av roller inom familjen ger individen stor plats och roll. Individer som härstammar från den patriarkaliska traditionella familjen kan uppleva en identitetskris i mötet med det svenska samhället (Ahmadi, red, 1998; Gaunt, Goldberg, red, 1995).

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Inledning

Det finns mycket internationell forskning om ungdomars (i olika åldrar) framtidsplaner och framtidstankar. Bland den forskning som jag har tagit del av, har jag funnit en del forskning som har gjorts i Nordeuropa vilken handlar om högstadieungdomars framtidsplaner. Jag har dock inte funnit någon forskning som handlar om framtidstro bland ungdomar från olika etniska grupper, vilket är intressant för min fortsatta framställning av mina slutsatser. Därför kommer jag att redogöra för den forskningen jag har funnit som handlar om hur svenska ungdomarna tänker på sin framtid utifrån de aspekter vilka jag koncentrerat min undersökning på. Dessa är utbildning, val av arbete, privatliv samt kulturella faktorer.

2.2.2 Gun Malmgrens forskning

Gun Malmgren⁶ forskning, "*Min framtid*" bygger på 1500 uppsatser från ungdomar i åttonde klass. Gun Malmgren ger en intressant bild av interaktionen mellan kön och klass i sin analys. Hennes undersökning visar att ungdomar från lägre sociala skikt som hon kallar för *lågstatusgruppen* och som också används synonymt med arbetarklass skiljer ut sig från dem i de övre samhällsskikten, som hon kallar *högstatusgruppen*. Ungdomar från lågstatusgruppen uppvisar ett kort tidsperspektiv på framtiden och satsar mycket på fritidsliv och konsumtion. Dessa ungdomar väljer familjebildningen tidigare i sina framtidstankar än högstatusungdomar. Deras bild av framtiden är en väldigt ordnad idealbild med hus, arbete och familj samt motsvarande materiell stabilitet, ordnad ekonomi och trivsel i tillvaro. Högstatusungdomar väljer långa teoretiska utbildningar som första alternativ. Dessa ungdomar har tankar om utlandsstudier, något som hos lågstatusgruppen inte förekommer (Malmgren, 1985).

2.2.2.1 Utbildning och arbete.

Lågstatusungdomar ser inte lång utbildning som något viktigt i livet. De vill arbeta efter grundskolan eller gå en kort yrkesutbildning. De vill bli chaufförer, mekaniker, byggare, men

även polis och militär. Dessa ungdomar pratar om sin kropp som blir sliten vid 35 års ålder. Ungdomar som tillhör högstatusgruppen har däremot som mål långa teoretiska utbildningar och en framtid med många olika alternativ. Populära yrken bland dessa ungdomar är, juridik, forskning och att arbeta i databranschen. Studier utomlands ses som ett alternativ. Pojkarna inom den gruppen ser olika möjligheter och alternativ i sina framtidsplaner. De inser konkurrensen inom den framtida utbildningen och arbetet. Deras ambitioner om arbete och utbildning är väldigt höga. Flickornas arbetsplaner ligger nära realiseringen av den feminina identiteten. Högstatusflickorna ville bli självförsörjande, mobila och vill behålla sin attraktivitet efter att de fyllt 35 år (ibid.).

2.2.2.2 Familjeperspektiv

Flickorna uppvisar en mycket konkret bild av familjelivet med man och antal barn, de har i vissa fall till och med redan bestämt födelseår för barnen. Flickorna från lågstatusgruppen ser sitt arbete som en extra inkomst för familjen. Hos dessa flickor ligger identitetsbekräftelsen i familjen. Familjen ses som harmonisk och konfliktfri. Hos pojkarna inom lågstatusgruppen finns också en ordning i tillvaro; arbete, familj, fritidsaktiviteter som avtar med åren. Hos ungdomar från högstatusgruppen är familjen inte så viktig. Man börjar tänka på familjebildningen vid 35 årsåldern. Dessa ungdomar ser sin familjeframtid efter att man bott i en lägenhet. Flickorna inom högstatusgruppen väljer bort barnen framför yrket och självförverkligande. Friheten att kunna röra sig fritt även överlandsgränser ses som ett framtida alternativ (Malmgren, 1982, 1985).

2.2.2.3 Den materiella tillvaron.

Ungdomarna från lågstatusgruppen pratar gärna om villa och en bra bil, drömmen om att ha motorcykel och bra ställt ekonomiskt. Arbete med hög lön är viktigt. För ungdomar från högstatusgruppen har de materiella tillgångarna inte så stor betydelse. Begagnad bil, studieskulder, det materiella ses inte som något givet (ibid.).

2.2.3 Forskning kring ungdomarnas framtidsplaner (med beaktande på likheter och skillnader i åsikter mellan generationerna)

Bland djungel av litteratur har jag också funnit forskning kring likheter och skillnader i åsikter mellan generationerna. Jag kommer kort att presentera utvalda samt relevanta för min uppsats

⁶ Malmgren, Gun – fil dr, professor, universitetslektor vid Litteraturvetenskapliga Institutionen i Lund.

delar bland två av undersökningarna. Den ena undersökningen bygger på flera studier av ungdomar i 14 års ålder och deras föräldrar under året 1965. Studierna med samma ungdomar och deras föräldrar följdes upp sex år senare. Jag kommer att redovisa delar som har med ungdomarnas framtidsplaner att göra utifrån; åsikter och värderingar inom olika områden, samhälle, politik, arbetsliv, familjeliv könsroller, skola, religion och asocialitet.

Ungdomar såg ljus på sin framtid. När det gäller synen på samhället och politik uppvisade ungdomarna inte något särskilt intresse, de ville bevara samhällsutvecklingen, men samtidigt såg de ljus på den egna framtiden.

Unga kvinnor hade den minst traditionella könsrollsuppfattningen. När det gäller sysselsättning ville majoriteten av ungdomarna fylla sin tid på ett meningsfullt sätt med arbete och olika hobby, de ville försöka förverkliga sina intressen, samt resa runt i världen. För de flesta ungdomarna var det viktigast med arbetet, att bli en omtyckt arbetskamrat eller en skicklig yrkesman, för flickor var dock den sociala trivseln viktigast (Andersson, 1982)

Enberg, Källemark och Ohlander i boken om *Den bästa generationen* sammanfattar liknade forskning som ovan vilken har genomförts på ungdomar födda under 70- talet. Författarna finner att ungdomar ser yrkesutbildning som en självklarhet. Flickor ser utbildning, arbete och barn som absolut viktig men samtidigt ser de sig själva som huvudsakligen ansvariga för hem och barn. Jämställdheten är enligt de flesta flickorna en viktig faktor i ett förhållande, men samtidigt uppvisar dessa flickor tecken på att de efter barnens födelse långsamt glider tillbaka i den traditionella kvinnorollen. Detta trots att man tidigare har haft en mycket jämställd arbetsfördelning i hemmet. Flickor som tillhör högstatusfamiljer uppvisar ett ekonomiskt oberoende av andra och tar avstånd från hemmasfären. Arbetarflickorna är i större utsträckning inneslutna i en traditionell kvinnoroll. Forskarna fann att oavsett klasstillhörighet har prestationer i arbetslivet prioriterats framför omsorg och relationer. Pojkar uppvisar stor vilja att ta ansvar för sina barn. Ungdomar ser värde i ett intressant arbete än i hög lön, många anser också att det är viktigare att ha någon att älska och leva tillsammans med än att ha ett bra arbete. Ungdomar vill ha fria, rörliga och intressanta yrken. Enligt en undersökning som gjordes av Institutet för framtidsstudier år 1996 var de populäraste yrken bland flickor: resebyråtjänsteman/reseledare, psykolog/kurator, arbete inom turist- och hotellverksamhet. Bland männen var de populära yrkena: civilingenjör, polis, och dataoperatör/programmerare. Enligt samma undersökning väljer kvinnor i dag i stor utsträckning att utbilda sig inom vård och socialt arbete medan män väljer tekniskt inriktade utbildningar. Det är fortfarande få

kvinnor som utbildar sig till läkare, biologer, veterinärer, kemister, jurister mm, detta har dock ökat under senare år (Enberg, Kälvemark och Ohlander, 1998).

När det gäller ungdomarnas politiska engagemang skriver vidare Enberg, Kälvemark och Ohlander visade en enkätundersökning som genomfördes 1994 av Institutet för Framtidsstudier att 36 % av alla undersökta ungdomar ville engagera sig politiskt. Nästan lika många, 34 %, svarade att de inte kommer att göra det, 30 % visste inte. Liknande undersökning från 1996, visade att 39 % ungdomar i framtiden ville vara politiskt intresserade. 21 % trodde inte att de kommer att vara politiskt intresserade och omkring 40 % visste det inte (ibid).

När det gäller tron går enligt en undersökning som gjordes år 1990 endast 10 % av svenskarna till en gudstjänst varje månad skriver Enberg, Kälvemark och Ohlander. Nästan 70 % deltar aldrig i gudstjänst, resterade gör det ibland. 50 % av svenskarna säger att de inte tror på en gud och 40 % anser sig inte ha en religiös tro, resterande har inte tagit ställning. När det gäller ungdomar är andelen som tror på en personlig gud ännu lägre, dock är andelen som tror på en ande eller "livskraft" lite högre. De tre författarna konstaterar också att tron på Gud blir allt svagare, men behovet av någon andlig verklighet finns kvar hos många ungdomar. Författarna skriver vidare att i en enkätundersökning om tro bland ungdomar, som genomfördes 1996 fann man att nästan 80 % av de undersökta ungdomarna inte trodde på gud och 11 % svarade att de trodde. Det fanns ungefär lika många unga kvinnor som män som svarade ja (Enberg, Kälvemark och Ohlander, 1998).

2.2.4 Sammanfattning av annan forskning

I den här delen sammanfattar jag annan forskning som rör ungdomarnas framtids tankar och som jag fann i olika litteratur, vilka jag redogör för nedan. Jag anser att den forskningen är relevant för mitt arbete och viktig vid jämförelse med min empiri.

2.2.4.1 Sammanfattning av forskning om ungdomarnas framtidsplaner kring utbildning och arbetet.

Pojkar uppvisar ganska realistiska och konkreta föreställningar om framtida utbildning och yrke. Ofta väljer de yrke som har med deras nuvarande hobby att göra. Det viktigaste i deras arbete är bra lön, karriärmöjligheter och att det de kommer att arbeta med ska var intressant.

Flickor har mer diffus framtidsbild, när det gäller val av yrke eller utbildning. Deras yrkesval handlar ofta om arbete som har med vård, språk eller människor överhuvudtaget att göra. Arbetet ska vara meningsfullt, roligt, trivsel är lika viktig som möjligheter till relationer med andra människor, detta framför pengar och status. Flickorna vet att arbetsmarknaden är könsuppdelad och att mansjobben är bättre betalda (Andersson m fl 1997; Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991; Bolin & Lövgren, 1995).

2.2.4.2 Sammanfattning av forskning om ungdomarnas framtidsplaner kring deras privatliv. När det gäller det privatlivet vill flickorna kombinera arbete med familjen och barnen, ingen vill vara hemmafru. En del av flickorna som kombinerar val av yrket med familjen, tar i beaktande deltidarbete som en möjlighet, eller vill undvika arbete som innebär långa resor till och från arbete. Många vill därför utbilda sig färdigt och leva livet innan de bestämmer sig för familjebildningen. Flickornas bild av familjen är mer konkret och detaljerad än bilden av arbetet. Moderskapet kan planeras och väljs vid lämplig tidpunkt. Moderskap är starkt präglad av positiva förväntningar och ses dessutom som ett självutvecklingsprojekt. Pojkarna har däremot ganska diffusa bilder av sitt familjeliv. Det ligger på andra plats efter utbildning och arbete. En del pojkar ser familjen i samband med försörjningsplikten som ger begränsningsmöjligheter till självförverkligande, medan andra ser det som en naturlig företeelse. En del flickor ser inte männen som lika nödvändiga som tidigare för att socialt legitimeras barnets existens. Flickornas strävan efter självutveckling och efter större autonomi ses i förhållande till en samtidig önskan om närhet till andra, (planering av familjelivet och moderskap). Flickorna ser den egna självutvecklingen som att bli självständiga och utveckla egna intressen samt att utvecklas i relationer till och med andra människor. (Andersson m fl 1997; Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991; Bolin & Lövgren, 1995).

2.2.5 Framtidsforskning gjord vid Institutet för Framtidstudier

Det finns mängder av framtidsforskning⁷ gjord av vetenskapsmän och forskare vid Institutet för Framtidstudier. Några av dessa sammanfattas av Andersson och Sylwan i boken

⁷ Framtidsstudier eller futurologi – är benämning på olika försök att analysera den framtida utvecklingen. Dessa sammanfattar studier och prognoser om samhällsliga företeelser. Framtidstudier är tvärvetenskapliga, vilket innebär att både grunddata och metodik kan hämtas från andra vetenskaper. Offentliga framtidsstudier utgör forum för samhällslig långsiktig debatt. Det finns olika typer av framtidsstudier dessa är; prognosmetoder, scenarier och expertråd. 1971 bildades i Sverige Föreningen för Framtidsstudier (FFF) som 1975 blev en parlamentariskt sammansatt kommitté under Utbildningsdepartementet. Sekretariatet lyder sedan 1980 under Forskningsrådsnämnden (Bra böckers läxikon, 1993, b 8).

"Framtidens arbete och liv" och Andersson m fl i boken *"70-talister, om värderingar förr, nu och i framtiden"*. Enligt forskarna kommer de närmaste decennierna att innebära stora sociala, ekonomiska obalanser och spänningar både i Sverige som i andra länder, men det kan också innebära stora möjligheter och snabb utveckling. Under de närmaste årtiondena kommer betydelsen av rörlighet och agerande på marknaderna att växa. Den ekonomiska utvecklingen i Sverige talar för tillväxt av produkternas kvalitet och en allt bättre övervakning av lokalmiljön, detta gäller även i de andra rikare länderna. Men den talar också om allt större svårigheter att behärska de globala miljöproblemen med koldioxidens tillväxt, växthusgaser och de alltmera utspridda sopbergen av uttjänta men alltmera komplexa varor (Andersson och Sylwan, 1998).

Framtidsforskaren Thomas Fürth säger att de flesta ungdomar har postmateriella värderingar, men en minoritet kommer att råka illa ut, framför allt lågutbildade män. Ungdomars framtida arbetsmarknad ses av forskarna med en fortsatt minskad sysselsättning inom tillverkningsindustrin, och med en ökad efterfrågan på en mer kunskapsintensiv utvecklingsproduktion, framförallt inom de tjänsteproducerande sektorerna i näringslivet. Forskarnas prognos säger att nio av tio yrkesverksamma kommer att ha kunskaps-, informations- eller tjänsteproducerande yrken om femton tjugo år i Sverige. Den som i framtiden vill arbeta måste satsa på högre utbildning, vilket i sin tur bidrar till ökade problem för lågutbildade ungdomar. Arbetslösheten kommer att öka och etablera sig på en allt högre nivå. Den kommer att drabba framför allt män, yngre framför äldre, lågutbildade snarare än högutbildade (Andersson m fl, 1997).

Arbetslöshetens utveckling hänger samman med tillverknings- och byggnadsindustrins nedgång och den därmed minskade efterfrågan på lågutbildad- och okvalificerad arbetskraft. Löneskillnader och en rad andra skillnader i livschansförhållanden kommer att öka. Utbildning kommer att ses som ett avgörande konkurrensmedel inom samhällsutvecklingen i sin helhet och för den enskilda individens egen utveckling och välbefinnande i synnerhet. Segregationen blir inte bara ett lokalt geografiskt fördelningsproblem i storstadsregioner. Segregationen blir allt mera tydlig både i det nationella och internationella perspektivet. Klasskillnader försvinner inte heller. De skillnader som i dag finns i samhällets sociala struktur och i olika sociala gruppers möjligheter återspeglas i skolan och i olika elevgruppers prestationer och utbildningsval. Redan i dag är utfallet tydligt; de som klarar sig sämst i skolan är pojkar från arbetarklassen, de som prestationsmässigt ligger högst är flickor från de

högutbildade grupperna. Andersson hävdar att de flesta av dagens ungdomar väl svarar mot de förändringar som framtiden efterfrågar. Han menar dock att en ny klyfta är på väg att växa fram i vårt samhälle. Han ser en tendens till uppkomsten av en A-grupp, d v s välutbildade ungdomar som har lång teoretisk utbildning, som är mobila, internationellt intresserade, med en utpräglat icke-hierarkisk grundsyn på samhälle och arbetsliv. Den andra B-gruppen består av människor med kort praktisk utbildning, kvarboende i lokalsamhället och vilka accepterar och vaktar hierarkier och industrisamhällets värden. A-gruppen är överrepresenterad av kvinnor, medan B-gruppen av männen (ibid.).

2.2.6 Forskning om språk

Språkets existens är socialt betingat. Språket får sin betydelse i samband med att det både lärs in och används i en interaktion med andra människor. Varje språk, likaså varje kultur, ger uttryck och är en resultat av en unik verklighet. För sin existens behöver språket en social gemenskap, en kultur. Utan att kunna språket kan man inte medverka och höra till en gemenskap, man blir utesluten. För varje etnisk grupp har det egna språket oerhört stor betydelse inte minst för att gruppen överhuvudtaget ska fortsätta att existera. Det egna språket utgör ett verktyg för förmedlandet av en gemensam historia och för den vardagliga interaktionen som sker i enlighet med *”/.../ gemensamma normer och begrepp, för återskapandet, nyskapandet och reproduktion av gruppens kultur /.../”* (Laukkanen, Östnäs, 1986, s 34). Språket håller samman gruppens kultur, den sätter också gränser mot andra grupper. Föräldrarnas sätt att kommunicera, deras språk, blir också barnets. Med språket, med modersmålet lär sig barnet uttrycka sina känslor och tankar i interaktion med andra i omgivningen. Det finns en del forskning, kunskap och bevismaterial kring vikten av modersmål. Att känna sitt modersmål väl är en förutsättning för att kunna lära sig andra språk (Laukkanen, Östnäs, 1986).

2.2.7 Forskning kring invandrarna och deras situation i Sverige

Sverige är ett mångkulturellt land. Invandringen har skapat ett etnisk differentierat samhälle med en stor etnisk segregering inom bostads- och arbetsmarknaden.

Enligt barnombudsmannens rapport från 2000 är trångboddhet sällsynt i dag. 75 % av alla barnen i Sverige har i dag eget rum, men i vissa stadsdelar och förorter i storstadsområden är trångboddheten utbredd. I dessa områden märks vidgade klassklyftor och ökad segregation. Detta i sin tur innebär en risk för social, kulturell och materiell fattigdom med hög arbetslöshet och hög andel socialhjälpstagare. Ungefär 6 % av alla barn levde under 1996 i

familjer som hade socialbidrag i minst 10 månader. Av dessa hade 75 % invandrabakgrund, deras föräldrar var födda utomlands och till största delen invandrat under 90-talet. Den grupp som i störst utsträckning uppstår långvarigt socialbidrag är flerbarnsfamiljer speciellt nyanlända invandrare födda utanför Norden/EU

När det gäller betyg och kunskap hade under vårterminen 1998 elever med utländsk bakgrund lägre genomsnittligt meritvärde än elever i allmänhet i sina slutbetyg. Andelen icke behöriga till gymnasieskolans nationella program 1999 var också större bland elever med utländsk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund var också överrepresenterade bland elever som saknade betyg i två eller flera ämnen. Mest utsatta för våld, hot och kränkning på grund av ursprung i skolor är ungdomar med utomeuropeisk bakgrund, framför allt pojkar. Enligt barnombudsmannens 1997 har 6 % ungdomar i ålder 12-17 år uppgett att de minst en gång under det senaste året har blivit misshandlade och 17 % uppger att de har blivit hotade p.g.a. sitt ursprung. Ungdomar i 13-17 årsåldern med utländsk bakgrund får i större omfattning än ungdomar med svensk bakgrund insatser från socialtjänsten i form av placering och kontaktperson. Det är också mer ungdomar med utländsk bakgrund som placeras i vård utanför hemmet jämfört med ungdomar med svensk bakgrund (Barnombudsmannen, 2000) I en rapport från forskarseminariet i Umeå från 1997 talar S Marklund om tendens till en ökad fattigdom i det moderna Sverige. Han menar att de fattiga blir allt fattigare, och att den hårdast drabbar ungdomar i etableringsfasen på arbets- och bostadsmarknad, invandrare och ensamföräldrar. Detta ser han i samband med bl a arbetslösheten, begränsningarna i socialförsäkringarna. Han menar vidare att fattigdomskrisen är högre bland invandrare, särskilt utomnordiska vilken är relaterad till den höga arbetslösheten bland dessa invandragrupper. Han pratar också om att klasskillnaderna under de senaste decennierna har ökat (Marklund, FKF Fakta1997).

Representationen av invandrare när det gäller socialbidragen har varit i stigande under de senaste 10-15 åren. En bidragande förklaring är säkerligen att arbetsmarknadsläget blivit allt svårare för nyanlända invandrare samtidigt som kort vistelsetid i Sverige begränsar tillträdet till det "ordinarie" socialförsäkringssystemet. I en liknande rapport från 1995 talar H Soydan om invandrarnas utanförskap (att vara utanför) och innanförskap (att vara innanför) i det sociala rummet (samhället med sina resurser och handlingsarenor). Soydan menar att invandrarnas utanförskap innebär brist på tillgång till levnadsförhållanden och avsaknad av värderingssystem och meningssystem. Med levnadsförhållanden menar han arbete, ekonomiska resurser, utbildning, bostadsförhållanden, sociala relationer, politiska resurser

o s v och med värderingssystem respektive meningssystem menar han historiskt och kulturellt präglade system sådana som grundläggande värderingar. Vägen från utanförskap till innanförskap sker genom integration, som för en individ möjliggör att bli en naturlig del av samhället. Genom integrationsprocessen får unga invandrare samma möjligheter och fortsättningar som svenska ungdomar. Soydan menar också att det finns en annan väg att komma till innanförskapet, nämligen genom assimilation d v s att man helt anammar den nya kulturen och lämnar sin ursprungliga. Vägen från innanförskap till utanförskap sker genom marginalisering, d v s genom ökade skillnader i människors levnadsförhållanden. Soydan skriver vidare att forskningen visar att unga invandrare vill lämna utanförskapet genom integration. Dessa ungdomar vill skaffa sig svenska vänner, delta i det sociala livet på lika villkor som svenskar och uppnå bättre levnadsförhållanden (Soydan, FKF Fakta, 1995).

I en undersökning från 1994 skriver Soydan, visar att sysselsättningen är lägre bland ungdomar än vuxna. Ungdomar som invandrat till Sverige drabbas av arbetslöshet oftare än invandrarungdomar som vuxit upp i Sverige. Vissa etniska grupper är särskilt utsatta t ex 20 % av invandrarna från Mellanöstern har endast en tidsbegränsad anställning. När det gäller utbildning står sig invandrarungdomar bra. De har höga studieresultat, motivation och går högre utbildningar. Barn till svenska föräldrar går igenom teoretiskt gymnasium i högre grad än barn med två utlandsfödda föräldrar (jämfört 25,5 % mot 23 %). Det är dock mest barn med en utlandsfödd förälder och en svenskfödd förälder som väljer teoretiskt gymnasium (26,4 %). Föräldrarnas utbildning och socioekonomiska status är de mest betydande faktorerna vad gäller ungdomarnas val av linje på gymnasium och rekryteringen till högre utbildning (ibid.). Fakta om invandrarnas förhållanden i Malmö finns som bilaga 2.

2.3 Resultatredovisning av intervjuer

2.3.1 Inledning

I min resultatredovisning kommer jag att presentera utvalda delar av mitt insamlade empiriska material. Jag börjar med att presentera de intervjuade personerna för att vidare presentera det empiriska materialet från intervjuer med ungdomarna. Utifrån mina frågeställningar har jag fått fram några olika teman, där jag redogör för utvalda delar av min insamlade empiri som jag anser är relevant. I anslutningen till varje tema kommer jag att redovisa en analys av den utvalda empirin samt redovisa för eventuella likheter och skillnader, vilka jag har funnit i ungdomarnas sätt att tänka. Analysen sker utifrån teoretiska förklaringsmodeller och tidigare forskning som jag använt mig av i den tidigare delen av avhandlingen. Intervjuguiden som jag använde vid intervjutillfällena återfinns som bilaga 1 till avhandlingen.

2.3.2 Presentation av intervjupersoner och deras bakgrund

Jag har intervjuat sju ungdomar med olika etnisk bakgrund. I resultatredovisningen som följer använder jag beteckningarna flicka, pojke, med olika numreringar, detta för att kunna garantera intervjupersonernas anonymitet, (exempel flicka 1 (F1) och pojke 1 (P1), o s v). I min uppsats uppger jag inte intervjupersonernas hemländer, däremot kommer jag att uppge beskrivningar av de områden de har anknytning till, detta också p.g.a. intervjupersoner anonymitet. Föräldrarnas utbildningsnivå beskriver jag i termer: förgymnasial (endast grundskolan), gymnasial (teknisktgymnasial, yrkesgymnasial) och eftergymnasial (vidareutbildning utan högskoleexamen) samt högskoleutbildning (högskoleutbildning med högskoleexamen). Ungdomarna vilka jag har intervjuat går på högstadiet i två av Malmös grundskolor. Samtliga ungdomar bor i stadsdelarna Hyllie respektive Rosengård. Om invandrarnas situation i dessa områden har jag skrivit i tidigare delen av arbete, samt i bilaga 2, vilket har relevans för min uppsatsens helhet.

Flicka 1

15-årig flicka. Anknýtning till en av Medelshavsländerna. F1 har bott i Sverige i 8 år, hon är född i en av Medelshavsländerna, men har inga minnen därifrån. F1 bor med båda sina föräldrar och syskon i Malmö. Både föräldrarna har gymnasial utbildning från sitt hemland. Fader arbetade i ursprungslandet som tjänsteman på en fabrik och modern var lärare i en grundskola. I Sverige har modern läst svenska på grundnivån och är för tillfälle arbetslös. Fadern studerar svenska. F1s familj tillhör den islamiska religionen.

Flicka 2

14-årig flicka. F2 har anknýtning till en av Medelshavsländerna. Hennes familj har bott 14 år i Sverige. F2 är född i Sverige, hon bor med båda sina föräldrar i Malmö. Båda föräldrar har högskoleutbildning från sitt hemland. Fader var ingenjör och modern var lärare i en grundskola. I Sverige har en av föräldrar utbildats sig inom sitt gamla yrke och arbetar också inom detta område. Den andra föräldern arbetar inte inom sitt yrkesområde från hemlandet. En av föräldrarna tillhör den islamiska religionen, den andre är ateist.

Flicka 3

15-årig flicka. F3 har anknýtning till en av Östeuropas länder och ett afrikanskt land. Familjen har bott 6 år i Sverige, fadern har själv bott i Sverige i 12 år. F3 är född i en av Östeuropas länder. F3 bor tillsammans med båda sina föräldrar och syskonen. Båda föräldrar har högskoleutbildning från respektive hemländer och en av dem även från Sverige. Modern var socialarbetare och fadern arbetade inom sjöfarten. En av föräldrarna arbetar inom sitt yrkesområde, den andra studerar på gymnasienivån. Familjen tillhör den katolska kyrkan

Pojke 4

14-årig pojke. P4 har anknýtning till en av Sydamerikas länder. Familjen har bott 18 år i Sverige. P4 är född här, han bor tillsammans med båda sina föräldrar och syskon. En av föräldrar har eftergymnasial utbildning från sitt hemland och en gymnasial. Moder var barnmorska och fadern tjänsteman. I Sverige studerar modern på eftergymnasial nivå och fadern arbetar, dock inte inom sitt yrkesområde från hemlandet. Han arbetar inom industriservice. Båda föräldrarna är ateister, medan P4 är troende katolik.

Pojke 5

14-årig pojke. P5 har anknytning till en av Östeuropas länder. Familjen har bott 18 år i Sverige. P5 är född här, han bor tillsammans med modern, styvfadern och syskonen. Både biologiska föräldrarna har eftergymnasial utbildning från sitt hemland. Både modern och fadern arbetade som konstnärer. I Sverige arbetar modern inom samma yrkesområde som i hemlandet och fadern är sjukpensionerad. Familjen tillhör den katolska kyrkan

Pojke 6

15-årig pojke. P6 har anknytning till en av Medelhavsländerna. Familjen har bott 8 år i Sverige. P6 är född i en av Medelhavsländerna. P6 bor tillsammans med båda sina föräldrar och syskonen. En av föräldrarna har eftergymnasial utbildning, och en gymnasial utbildning från sitt hemland. I Sverige är både modern och fadern arbetslösa. Familjen tillhör den islamiska religionen.

Pojke 7

14-årig pojke. P7 är svensk. Han bor med båda sina föräldrar och syskon. Båda föräldrarna har högskoleutbildning och båda arbetar inom sitt yrkesområde. Familjen tillhör den protestantiska kyrkan.

2.3.3 Vad betyder framtiden för ungdomar?

För F1 betyder framtiden nya tider, nya saker, ”*det ska inte vara så som det är nu att man går i skolan hela livet*”, självständighet. För F2 betyder framtiden tiden efter skolan och utbildningen. F3 vill investera i sin framtid, den innebär för henne en bra utbildning och sedan ett bra arbete, nya möjligheter. För P4 är framtiden att skaffa jobb, att bli rik och att hjälpa andra människor som har det svårt ekonomiskt. För P5 är framtid arbete och självständighet, han säger ”*Jag vet inte, jobb kanske, om att man ska ta hand om sig själv*”. För P6 är framtid att uppnå ”något” i livet. För P7 är framtid nya steg i livet, utveckling, han säger också ”*.../ jag tänker på hur det kommer att se ut i världen, vad som kommer att uppträffa, såna saker*”.

2.3.3.1. Analys

För alla sju ungdomar oavsett kön innebär framtiden, tiden efter skolan, en bra utbildning och bra arbete. F1, F2, P5 ser också i framtiden självständighet och nya möjligheter. P7 kopplar framtiden med det som uppträffas. P4 tänker på framtiden som en ekonomisk möjlighet, ”*att bli*

rik och hjälpa andra". Ungdomar är medvetna om att studierna är viktiga i framtiden och dessa kopplas till bra arbete. Alla sju ungdomar ser sin framtid på en bra arbetsplats, eller som studerande. Enlig framtidsforskning gjord vid Institutet för Framtidsstudier ses ungdomars framtida arbetsmarknad av forskarna med en fortsatt minskad sysselsättning inom tillverkningsindustrin, och med en ökad efterfrågan på en mer kunskapsintensiv utvecklingsproduktion, framförallt inom de tjänsteproducerande sektorerna i näringslivet (Andersson och Sylwan, 1998). Andersson hävdar att de flesta av dagens ungdomar väl svarar mot de förändringar som framtiden efterfrågar. Han menar dock att en ny klyfta är på väg att växa fram i vårt samhälle. Han ser en tendens till uppkomsten av en A-grupp, d v s välutbildade ungdomar som har lång teoretiskt utbildning, som är mobila, internationellt intresserade, med en utpräglat icke- hierarkisk grundsyn på samhälle och arbetsliv (Andersson m fl 1997; Bjerrum Nielsen & Rudberg 1991; Ganetz & Lövgren, 1991; Bolin & Lövgren, 1995).

2.3.4. Hur tänker ungdomar på utbildning och arbete?

F1 är helt inställt på att studera på högskolan, hon vill läsa till psykolog eller som andra alternativt juristlinje. Hon vill gärna studera utomlands, helst i Frankrike. Hon tror på sina drömmar och är säker på att hon får arbete också. Hon är inte rädd att bli arbetslös eller bli nekad arbete pga. sitt ursprung. Hon säger *"Om jag har lika bra utbildning som andra inom samma bransch varför skulle jag vara nekad en anställning, ett jobb, alltså, jag är envis jag kommer att ställa till problem"*. Hon säger vidare att hon kommer att kämpa för rättvis lön, och för att inte bli diskriminerad som kvinna och som kvinna med invandrarbakgrund.

F2 ser också högskolan efter gymnasiet, som det enda alternativet. Hon vill studera media, journalistik eller juridik som andra val. Hon har också idéer om inriktningen, hon vill bli kultur journalist. Det finns inte några tankar om något annat. Lönen är viktigt, det skall löna sig att arbeta säger hon, men klimatet på arbetsplatsen och att man gör det man tycker om är också mycket viktigt. Hon tror inte att hon får svårt i framtiden att få arbete.

F3 är också inställt helt på att studera efter gymnasiet. Hon vill bli ingenjör, men har inte bestämt än vilken inriktning hon vill gå *"Jag vet inte konkret, jag vill bli ingenjör, ha något avancerad tekniskt arbete, bra betalt"*. Hon tycker också att lönen är viktig, likaså arbetsmiljö och att man trivs med det man gör. Hon tror inte att hon får svårt i framtiden att få arbete, hon säger: *"Här delas allt, invandrare och svenskarna, men jag tror att om jag inte blir anställd i framtiden p g av mitt ursprung, då är det bara synd om honom, det är han som missar mig"*

och min kompetens. Jag är ganska säker av mig själv, och jag tror att om jag skaffar mig något yrke så blir jag bra i det”.

P 4 vill i framtiden efter avslutat gymnasieutbildning arbeta. Han kan aldrig tänka sig att studera på högskolan. Han vill bli bilmekaniker i framtiden. Men med tanke på utvecklingen säger han att han kan tänka sig läsa vidare, om det skulle behövas för hans yrkes skull. Pengar är viktigast, men att man gör det man vill göra är också viktigt, tycker han. Han kommer att arbeta först hos någon annan och sedan vill han öppna egen firma.

P5 ser sin framtid inom fotbollen, han vill bli proffs, därför satsar han på fotbollsgymnasiet. Om det inte bli av har han som reserv databranschen. P5 vill starta egen firma, vilken utbildning det behövs vet han inte än, men han är beredd att läsa för att skaffa sig det kunskaper som behövs. Pengar ser han som det viktigaste, om han arbetar med datorer har han inte kontakt med andra, därför ser han trivsel på arbetsplatsen som oväsentlig i sammanhanget. Han är säkert på att han får arbete och att det inte blir problem med det.

P 6 tror att han efter gymnasiet börjar studera på högskolenivån. Han vill arbeta som farmaceut men har även tankar på att bli forskare inom samma område. Han tycker inte att pengar är viktiga, däremot att göra det man tycker om och att trivas på arbetsplatsen. Han har inga andra alternativ, han vill absolut kämpa för att bli farmaceut. Han är medveten om svårigheterna kring forskningsarbete, han vet att det krävs många års studier, han avvaktar därför och ser i framtiden, men tanken finns. Han tror på att han får arbete och att det inte blir problem med det.

För P7 är högskolestudier efter gymnasiet en självklarhet. Hans dröm är att bli advokat, men psykologi intresserar honom också. Han säger att arbetskamrater är viktiga men att man gör det man tycker om är också mycket viktig. Pengar ser han som självklarhet, han ska få betalt för arbetet, tycker han. Han tror inte att det blir några problem med att få arbete i framtiden, det är han säker på.

2.3.4.1. Analys

De flesta av de sju ungdomarna vill i dag studera vidare efter avslutat gymnasiet. P5 visste inte riktigt, men han kunde tänka sig studera på högre nivå, en pojke, P4 ville absolut inte studera. Val av yrket varierar, F1, F2, P7, har nämnt juridik som första eller andra val, två av dem F1 och P7 hade också som ett val psykologi, andra yrke är journalistik ingenjör, farmaceut, fotbollsproffs eller datatekniker, samt bilmekaniker. För alla tre flickor är högskolestudier en självklarhet. Deras yrkesval var jurist, psykolog, journalist och ingenjör. De fyra pojkarna valde farmaceut, fotbollsproffs, datatekniker, jurist och psykolog. Enligt en

undersökning som gjordes av Institutet för framtidsstudier år 1996 var de populäraste yrken bland flickor: resebyråtjänsteman/reseledare, psykolog/kurator, arbete inom turist- och hotellverksamhet. Bland pojkar var de populära yrkena: civilingenjör, polis, och dataoperatör/programmerare. (Enberg, Kälvemärk och Ohlander, 1998).

Enligt barnombudsmannens rapport från 2000, när det gällde betyg och kunskap hade under vårterminen 1998 elever med utländsk bakgrund, lägre genomsnittligt medelbetyg än elever i allmänhet i sina slutbetyg. Andelen icke behöriga till gymnasieskolans nationella program 1999 var också större bland elever med utländsk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund var också överrepresenterade bland elever som saknade betyg i två eller flera ämnen (Barnombudsmannen, 2000). En annan undersökning som Soydan presenterar i sin artikel i FKF Fakta från 1995 när det gäller utbildning visar att barn till båda svenska föräldrar väljer teoretiskt gymnasium i högre grad än barn med två utlandsfödda föräldrar (jämfört 25,5 % mot 23 %). Det är dock mest barn med en utlandsfödd förälder och en svenskfödd förälder som väljer teoretiskt gymnasium (26,4 %). Soydan skriver vidare att invandrarungdomar har höga studieresultat, motivation och går högre utbildning. Föräldrarnas utbildning och socioekonomiska status är de mest betydande faktorerna vad gäller ungdomarna val av linje på gymnasium rekryteringen till högre utbildning (Soydon, FKF Fakta, 1995).

Alla sju ungdomarna tror inte att det blir problem i framtiden med att få anställning, de tror på sig själv och sina kunskaper. Enligt Anderssons framtidsforskning framgår det att den som i framtiden vill arbeta måste satsa på högre utbildning, vilket i sin tur bidrar till ökade problem för lågutbildade ungdomar. Arbetslösheten kommer att öka och etablera sig på en allt högre nivå (Andersson m fl 1997).

De flesta av de sju ungdomarna tycker att lönen är viktig men att värdena som trivsel i arbetslagen och trivseln med det man gör också är av stor betydelse. De tre flickorna tror mest på trivsel i arbetslagen, medan killar P4, P5, P6, ser mer pengar som det viktigaste i det framtida arbetet. De sex ungdomar som har anknytning till en annan kultur än den svenska är säkra på att det inte blir problem med anställningen i framtiden. Enligt G Malmgrens forskning väljer högstatusungdomar långa teoretiska utbildningar som första alternativ. Tankar om utlandsstudier förekommer också, vilket stämmer väl med min undersökning. Malmgren har också kommit fram till att högstatusungdomar har en framtid med många olika alternativ. Bland de mest populära yrkena vilka ungdomarna valde är juridik, forskningen och

att arbeta i databranschen. Vilket också stämmer överens med min undersökning. Malmgren skriver vidare att ungdomarna inser konkurrensen inom den framtida utbildningen och arbetet. Deras ambitioner om arbete och utbildning är väldigt höga (Malmgren, 1985). Enligt en annan forskning uppvisar pojkar ganska realistiska och konkreta föreställningar om den framtida utbildning och yrket som ofta har med deras nuvarande hobby att göra, vilket till en del kan stämma med min undersökning. Det viktigaste i deras arbete skriver forskarna är bra lön, karriärmöjligheter och att det de kommer att arbeta med ska vara intressant, vilket jag också har kommit fram till. Flickor har enligt forskarna en mer diffus framtidsbild, när det gäller val av yrke eller utbildning, vilket inte stämmer med min bild, eftersom de tre flickorna vilka jag undersökte har mycket klara bilder av framtida utbildning och arbete och dessutom har det extra alternativ till val av yrket. Enligt forskarna handlar flickornas yrkesval ofta om arbete som har med vård, språk eller människor överhuvudtaget att göra, vilket delvis stämmer med min undersökning. Min undersökning stämmer också bra med tidigare forskning när det gäller värdena med arbetet. Flickorna tycker att det viktigaste är att arbetet ska vara meningsfullt, roligt, trivsel är lika viktig som möjligheter till relationer till andra människor, detta framför pengar och status (Andersson m fl 1997; Bjerrum Nielsen & Rudberg 1991; Bolin & Lövgren, 1995). S Marklund pratar om tendens till en ökad fattigdom i det moderna Sverige. Han menar att de fattiga blir allt fattigare, och att den hårdast drabbar ungdomar i etableringsfasen på arbets- och bostadsmarknad, invandrare och ensamföräldrar. Han menar också att fattigdomskrisen är högre bland invandrare, särskilt utomnordiska vilken är relaterad till den höga arbetslösheten bland dessa invandrargrupper (Marklund, FKF, 1997).

2.3.5 Hur ser ungdomars privatliv ut om 20 år?

F1 tror att hon blir gift, hon säger att hon blir bortgift, men om hon själv skulle bestämma, skulle hon ha en sambo. Det spelar inte roll vilket land han har anknytning till, känslorna är det viktigaste. F1 är dock medveten om att det inte är hon som kommer att bestämma över detta. Hon säger vidare att han kommer till hundra procent att ha anknytning till samma land som hon. F1 vill inte ha barn. Hon kommer att bo i stan i en stor insatslägenhet. Hon kan tänka sig bo kvar i Sverige, men hennes dröm är att flytta till Frankrike och bosätta sig i Paris. Lägenheten hon bor i är stor och flott. Om den materiella situationen säger hon att hon vill leva gott och flott, men inte överdrivet. Hon vill ha pengar till att köpa kläder utan att titta på prislappar. Det hon absolut måste ha i sin lägenhet är många böcker. Om fritidsintresse säger hon att hon skriver noveller.

F2 s privatliv ser ut som följer; hon vill bli gift, pojkvännen bör helst ha anknytning till samma land som hennes föräldrar, men blir hon kär i någon som inte gör det, så spelar det inte någon roll. Hon vill inte gifta sig i någon kyrka, därför blir det borgerligt giftermål. F2 vill ha barn, helst tre, vilken kön, spelar inte så stor roll, men hon har önsknings om två pojkar och en flicka. F2 vill kombinera arbete med barn därför tänker hon välja ett arbete som är flexibelt och som går lätt att anpassa med familjen. Hennes barn kommer att gå på dagis, men första åren vill hon tillbringa med dem hemma. Hon tror också att hennes man kommer att vara pappaledig och hjälpa till med barnen. Hon tänker dock skaffa sig barn efter att ha fått ett arbete. F2 vill bo i Sverige, men kan tänka sig flytta till Frankrike eller USA. Hennes bostad är en stor lägenhet eller radhus i utkanten av en stor stad. Den ska vara stor och flott, den ska vara utrustat med allt det senaste inklusive data med internet, massor med CDs, men hon säger *"Det finns inget jag måste ha, det är saker jag skulle vilja ha i mitt hem"*. Det som är viktigt att ha säger F2 är ett fotoalbum med alla minnena. Om fritidsintresse säger hon att hon vill fortsätta spela bordstennis, fortsätta spela fiol och piano. Hon tycker mycket om sång, och då kanske hon sjunger också.

F3 säger om sitt privatliv att hon är gift och har barn. Helst vill hon ha två, eventuellt tre barn, kön spelar ingen roll. Det spelar ingen roll heller vilken land eller kultur hennes partner kommer ifrån. F3 säger vidare att med största sannolikhet gifter hon sig i kyrkan, men om det inte går kommer hon att kompromissa och hitta en annan väg t ex borgerlig vigsel *"om kärleken blir så stor och sann"*, tillägger hon. Familjebildningen kommer först efter att hon har studerat färdigt. F3 vet inte riktigt var hon bor i världen om 20 år, hon säger att det är mycket möjligt att hon slutligen kommer att acceptera det svenska livet och stannar här, men fortfarande dras hon till det landet, hon kommer ifrån. F3 vill bo i stan i en stor villa, den ska vara stor och luftig, med all utrustning och lite lyx. Hon säger att *"Det är fint och bekvämt att bli rik, jag tycker säkert om det, ingenting att skämmas över"*. Om sitt fritidsintresse säger hon att historia och matematik kommer hon alltid att vara intresserad av, men att träffa vänner blir också viktigt. Hon säger vidare, att film, teater, allt som har med kultur att göra, dans, resor tycker hon också om. Viktiga i livet är släkt och familj tycker F3.

P4 tror att om 20 år är han inte gift, men han har en tjej, de bor inte tillsammans de har särborförhållande. De har inte heller barn. Flickvännen har samma ursprung som han, men det är inte det viktigaste, säger han. Blir han kär i någon med annat ursprung så är det också okey. Bara hon flyttar med honom till hans hemland, vill tjejen inte det så blir det slut, tillägger han. P4 vill inte bo i Sverige, han säger *"inte ens 1%"*. P4 säger att han vill flytta till hemlandet, där bor han i en stor o flott villa. Han vill bo i en stor stad. Han säger att han skulle vilja äga

massor med bilar med olika märke som Volvo, Mercedes, Saab, och ha massor med motorcyklar. Något annat som han måste ha hemma är det senaste utrustning t ex dator. Hans fritidsintresse om 20 år är bowling och basket. P4 säger att han inte tycker om Sverige, han känner sig ofta mobbad och utsatt här.

P5 tror att när han är 34 år gammal har han en fru och två barn, helst två pojkar. Han är gift i kyrkan. Hans fru kan ha rötter i en annan kultur, det spelar ingen roll, bara han är kär.

Kärleken är det viktigaste, tycker P5. Barn kommer när han har fått arbete. Han har svårt att bestämma var i världen han bor, han säger *"är jag fotbollproffs, kan det vara var som helst i världen"*. Men han kan tänka sig sin framtid i Sverige, eftersom han trivs bra här, precis som han kan tänka sig flytta till föräldrarnas hemland. I hjärtat känner han sig som Östlänning. P5 säger om sitt boende att han kommer att bo utanför stan, helst vid havet, i en villa, som han själv ska projektera. Om den materiella situationen säger han att han äger en stor Mercedes och har hemma de senaste grejorna, en stor TV, några datorer, stereo osv. Om sitt fritidsintresse säger han att han bli fotbollstränare och kommer att syssla mycket med data.

P6s privatliv ser ut som följer, han är gift och har barn fem, sex stycken han säger *"jag tycker om barn och min familj är stor vi är många syskon"*. Hans fru har anknytning till samma land som han själv. Han kan absolut inte tänka sig att gifta sig med en tjej från en annan kultur. P6 vill stanna och bo i Sverige, men om hans familj (släkt) flyttar, flyttar också han. P6 vill bo i stan. Han skulle vilja ha en stor villa, så att alla får plats, även släkten. Om sin materiella situation säger han att han vill ha allt som man ska ha hemma om 20 år, data TV stereo, allt som man behöver ha hemma. Om sina fritidsintressen säger han att han inte vet riktig än. Han tycker om att läsa böcker, kanske något som har med farmaceutlogi att göra, tillägger han.

P7 säger om sitt framtida liv att han är gift, har barn och bor i en villa. För honom spelar det ingen roll om hon är svenska eller hon har anknytning till något annat land, *"bara vi älskar varandra"*, säger han. P7 vill gifta sig i kyrkan. Han vill ha två, kanske tre barn, kön spelar ingen roll, det kan vara flickor eller pojkar, eller blandat, han tillägger *"naturen får bestämma"*. Familj skaffar han när han har arbete. Om boende land säger han att han trivs bra i Sverige så han stannar nog här, men han kan tänka sig flytta. Om boende form säger han *"med tanke på det yrke jag vill ha, så bor vi nog i villa"* Han vill bo utanför stan, men han *"måste ha grannar kring mig"*. P7 säger att hans villa är en vanlig villa, inte för flott och inte för liten. Om den materiella situationen säger han att utrustning hemma som diskmaskin, TV, stereo, datorer, spel för barnen om dessa finns kvar, vill han ha. Han vet inte vad som bli populärt och aktuellt om 20 år men han har det som är ute på marknaden och det andra har. Han säger *"Jag har nog allt. Jag följer med utvecklingen, inte för mycket, men lagom"*. Om

det materiella säger han att han vill ha en MC trehjuling, vilken skulle vara för honom själv, men för familjen har han en Volvo kombi. Förutom det vill P7 ha många växter och böcker hemma, det ska vara fakta böcker, det måste han ha hemma. Hans fritidsintresse är golf, bowling och kanske basket. Han är också intresserad av film, musik och teater, han kanske fortsätter i den banan, säger han.

2.3.5.1. Analys

Av undersökningen framgår det att alla sju ungdomar vill ha en partner i framtiden. Fem ungdomar; två flickor F2, F3, och tre killar P5, P6, P7 vill gifta sig, fyra av dem (F3, P5, P6, P7) i kyrkan eller enligt tradition, en flicka F2, vill gifta sig borgerligt. En flicka, F1 vill leva i samboförhållandet och en pojke, P4 vill leva i särborförhållandet. Av dessa ska P6 absolut gifta sig med en partner från samma hemland, P4, P5, F2 vill helst ha en partner som härstammar från samma land, men det behöver inte vara så. Tre av ungdomarna P7, F1, F3 sa att det spelar ingen roll, kärleken få avgöra. Enligt Malmgrens undersökning är det flickorna som uppvisar en mycket konkret bild av familjelivet med man och antal barn, vilket stämmer till en viss del med min undersökning, eftersom alla sju ungdomar i min undersökning vill ha någon slags familj. Hos ungdomar från högstatusgruppen är familjen inte så viktig skriver Malmgren, man börjar tänka på familjebildningen vid 35 årsåldern. Visa likheter finner jag i min undersökning. De flesta ungdomar som vill bilda familj med barn, (fem av sju) väntar med det tills utbildningen och arbete är klar. Enligt Malmgren väljer flickorna inom högstatusgruppen bort barnen framför yrket och självförverkligande, vilket också stämmer med min undersökning (Malmgren, 1982, 1985). Andersson m fl skriver att flickornas strävan efter självutveckling och efter större autonomi ses i förhållande till en samtidig önskan om närhet till andra, (planering av familjelivet och moderskap), vilken också kan kopplas till min undersökning (Andersson m fl 1997; Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991; Bolin & Lövgren, 1995).

Två ungdomar P4, F1, sa att de inte vill ha barn alls, fem resterande sa att de vill ha barn. Av dessa fem vill P6 ha många barn, medan resterande fyra vill ha mellan 2-3 barn. Ahmadi skriver att i vissa kulturer framför allt i den patriarkaliska traditionella familjen har familjestorleken betydelsen, stor familj utgör en starkare och tryggare miljö för familjen att leva och existera i, den innebär också makt och trygghet för hela familjen (Ahmadi, red, 1998; Soydan, Goldberg, red, 1995). I min undersökning vill två av tre flickor; F2 och F3 kombinera arbete med familjen och barnen, ingen vill vara hemmafru. En av dessa flickor F2

tänker på arbetet i samband med barnen, hon vill undvika ett arbete som innebär långa resor. Liknande faktorer fann bl a Andersson i sin forskning, han skriver också att många flickor vill utbilda sig färdig och leva livet innan de bestämmer sig för familjebildningen vilket stämmer med min undersökning (Andersson m fl 1997; Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991; Bolin & Lövgren, 1995).

När det gäller boende vill två flickor; F1 och F2 bo i en lägenhet, resterande fem ungdomar vill äga en villa. De flesta ungdomar vill bo i en stad eller i utkanten av en stad, sex ungdomar vill bo i en stad, en av dem P7 vill bo i utkanten av en stad. En pojke P5 vill bo på landet. Alla sju ungdomar vill ha bra materiellt ställt, de vill ha en bra hemmastandard med allt det senaste som man ska ha, all utrustning som man har om 20 år. Ungdomar pratar gärna om lite lyx och komfort, de vill bo stort, ljus och flott. Alla vill helst bli rika, P7 tyckte dock att det inte var så viktigt. Enligt Malmgrens forskning pratar ungdomarna från arbetarklassen gärna om villa och en bra bil, drömmen om att ha motorcykel och bra ställt ekonomiskt. Högst värderar dessa ungdomar arbete med hög lön. För ungdomar från högstatusgruppen har de materiella tillgångarna inte så stor betydelse enligt Malmgren. Det materiella ses inte som något givet (Malmgren, 1982, 1985). Detta stämmer inte riktigt med min undersökning, De flesta ungdomar i min undersökning kommer från hem där deras föräldrar har gymnasial, eftergymnasial eller högskoleutbildning från sina hemländer. Dessa ungdomar drömmer om pengar, villor, bra bilar och bra ekonomiskt ställning.

Enligt barnombudsmannens rapport från 2000 är i dag trångboddhet sällsynt, men i vissa stadsdelar och förorter i storstadsområden är trångboddheten utbredd. I dessa områden märks också vidgade klassklyftor och ökad segregation, vilket innebär en social, kulturell och materiell fattigdom med hög arbetslöshet och hög andel socialhjälpstagare. Ungefär 6 % av alla barn levde under 1996 i familjer som hade socialbidrag i minst 10 månader. Av dessa hade 75 % invandrarbakgrund, deras föräldrar var födda utomlands och till största delen invandrat under 90-talet (Barnombudsmannen, 2000).

De intervjuade ungdomarna kan tänka sig flytta utomlands och bosätta sig i olika länder. De flesta tänker på det i samband med arbete. Av dessa sju ungdomar, ska P4 absolut flytta från Sverige till sitt ursprungsland, eftersom han inte trivs här, trots att han är född och uppvuxen här. Av de restande sex ungdomar är det två, F3 och P5, som vill flytta till sina ursprungsländer, men kan också tänka sig stanna i Sverige. F1 vill flytta till ett annat land, dock inte ursprungslandet, men även hon trivs här och kan mycket väl stanna här i Sverige. Vidare vill tre ungdomar F2, P6 och P7 stanna i Sverige, men kan tänka sig flytta till ett annat

land. Av min undersökning framgår det att ungdomarna kan tänka sig flytta till andra länder, de känner sig inte bundna till ett ställe, men har i åtanke flera olika möjligheter, inte minst i samband med arbetet. Detta vill jag koppla samman med Anderssons & Sylwans forskning kring framtiden. De skriver att samhället förändras ständigt och att nya generationer växer upp i ett annat samhälle än vi och våra föräldrar växte upp, med nya problem och möjligheter. Den nya generationen växer upp i ett elektroniskt informationssamhälle med ny mediateknik som gör att världsbilden förändras, möjligheter för rörligheter, kontakter och kommunikation över stora ytor utvecklas. Dessa faktorer påverkar individernas föreställningar, värderingar och beteenden (Andersson, Sylwan, 1998). Friheten att kunna röra sig fritt även över landsgränser finns också i Malmgrens forskning, där ungdomarna från högstatusgruppen ser den möjligheten och som inte förekommer hos arbetsklassungdomar. (Malmgren, 1982,1985).

När det gäller fritidsintresse tycker alla sju ungdomar att det är viktigt med en meningsfull fritidssysselsättning. Det fann också Andersson i sin forskning. Han säger att majoriteten av ungdomarna ville fylla sin tid på ett meningsfullt sätt med arbete och olika hobby, de ville försöka förverkliga sina intressen, samt resa runt i världen (Andersson, 1982).

Fritidsintresset varierar bland ungdomarna, som jag undersökte, tre ungdomar F1, F3, P6 nämnde böcker, två ungdomar P7 och F3 nämnde teater. Andra intresse som flickorna valde var: skriva noveller, spela instrument, sjunga, film, musik, intresse som pojkarna valde är bilar, MC, data, fotboll, golf, musik, film.

2.3.6 Vilket förhållande har ungdomar till ursprungslandets kultur?

F1 säger att om hon flyttar härifrån (dock inte till ursprungslandet), kommer hon ofta att besöka Sverige och det blir oftare än hon besöker ursprungsland. Hon vill i framtiden engagera sig politiskt, särskilt i kvinnofrågor och mänskliga rättigheter. Om traditioner från ursprungslandet vet hon inte så mycket och det intresserar henne inte, språk däremot tycker hon om och det vill hon utveckla. När det gäller religion är det inte det viktigaste för henne. F2 vill resa varje sommar till föräldrarnas hemland. Hon vill följa vissa traditioner, men hon vet inte hur det blir i framtiden, hon kan inte så mycket om föräldrarnas traditioner. Hon kommer att föra matkulturen vidare. Hon kommer inte att engagera sig politisk. När det gäller hemspråket vill hon att barnen lär sig, men hon kommer att prata svenska med dem. När de gäller religion, har hon inte tagit ställning till än.

Om F3 stannar i Sverige kommer hon att semestra i ursprungslandet. Hon kommer att behålla och föra vidare alla traditioner som jul och påsk och andra helgdagar. Hon vill absolut

engagera sig politiskt, oavsett vilken land hon bor i. Hon känner mycket sentimentalitet till ursprungslandet. Hon kommer lära sina barn språket. Religion är inte den viktigaste, men barnen blir uppfostrade i en katolsk anda. Flyttar hon från Sverige kommer hon endast att besöka Sverige, hon kommer dock att sakna den svenska friheten.

P4 ska flytta till sitt ursprungsland och där kommer han att följa alla traditioner. Han tror inte att han kommer att besöka Sverige ofta, om han gör det så är det för att hålla kontakten med kompisar. Han vill inte ha barn, men om han skulle ha sådana så vill han nog visa Sverige för sina barn. Han vill inte engagera sig politiskt. Från den svenska kulturen vill han inte föra något vidare till sina barn.

Om P5 stannar i Sverige vill han föra vidare till sina barn de ursprungslandets traditioner som julafton och påsk, men han vill också fira svenska högtider. Han vill prata hemspråk med sina barn. Han tror att han kommer att prata hemspråk hemma, men om hans fru inte kan det så blir det svenska med henne och hemspråk med barnen. P5 tror att han kommer att engagera sig i fotbollsföreningar, men inte i politik. Han tycker att religionen inte är så viktig, men han är troende och det kommer också hans barn att vara. Om han flyttar till ursprungslandet vill han besöka Sverige, han kommer att sakna den svenska friheten.

P6 tror att han stannar i Sverige, därför tror han att i framtiden han kommer att åka ofta och besöka ursprungslandet, hälsa på familjen och släktingar. Han säger att barnen kommer att följa med för att se var P6 kommer ifrån. Han kommer att engagera sig politiskt, och i någon förening. Han vill föra över sin kultur och traditioner till sina barn, han säger att *”de ska också vara muslimer gå i moské, de ska prata hemspråk”*. Han tycker att det är viktigt att lära barnen ursprungslandets kultur, därför kommer han att göra det.

P7 tycker att den svenska kulturen är mycket viktig i hans liv. Han vill föra vidare alla traditioner som man har och firar i Sverige, påsk, jul, midsommar. För honom har även Kiviksmarknad betydelse, likaså nyårs firande. Om P7 gifter sig med en tjej som har annan kulturell bakgrund, då blir det hennes kultur men också den svenska kulturen. Religion är inte så viktigt, men P7 är troende och det kommer hans barn också att vara. Om den politiska engagemang vet han inte riktig, han får se i framtiden.

2.3.6.1 Analys

Sex av sju ungdomar F1, F2, F3, P4, P5, P7 tycker att religionen inte är så viktig, men de vill tillhöra de trossamfund, som de är uppfostrade i. De vill också överföra religionen till sina barn. En av ungdomarna F2 har inte tagit ställning men hon vill ha någon tillhörighet. P6 tyckte att religionen är mycket viktig, han kommer att uppfostra sina barn i en troende anda.

Hwang och Nilsson menar att ungdomar i adolescensen utvecklar en form av självständighet vilket rör värderingsmässig autonomi, som innebär att ungdom skapar giltiga normer för t ex moral, religion och politik (Hwang & Nilsson, 1996). Enberg, Källemark och Ohlander skriver att i en enkätundersökning bland ungdomarna från 1996 om tro framgick det att nästan 80 % ungdomar inte trodde på gud och 11 % svarade ja. Bland de som svarade ja var ungefär lika många unga flickor som pojkar. Författarna konstaterar också att tron på Gud blir allt svagare, men människor har dock behovet av en andlig verklighet (Enberg, Källemark och Ohlander, 1998). Detta stämmer inte med min undersökning, alla ungdomar i min undersökning tror på någon Gud, jag måste dock tilläga att sex av de sju ungdomarna som jag intervjuade är andra- eller förstagenerationsinvandrare, vilket kan ha betydelse i resultatsammanhang.

Alla sju ungdomarna tyckte att modersspråk är viktigt, en av flickorna F2 tyckte att hon ville lära sina barn modersspråket, men hon kommer att prata både modersspråk och svenska med sina barn. Laukkanen och Östnäs skriver att varje språk speglar och är en produkt av en unik verklighet. Språket behöver en social gemenskap och en kultur för sin existens. Utan att kunna språket kan man inte bli delaktig i en gemenskap, man står utanför. För varje invandrargrupp i Sverige är det egna språket livsviktigt för att gruppen överhuvudtaget ska fortsätta att existera. Det egna språket fungerar som verktyg för förmedlandet av en gemensam historia och för interaktion "här och nu" som sker enligt gemensamma normer och begrepp. Språket fungerar som sammanhållande faktor av gruppens kultur, och som en gränsbevarande mekanism mot andra grupper (Laukkanen, Östnäs, 1986).

Sex av sju ungdomar tyckte att det är viktigt med hemländska traditioner, en av de sex ungdomarna, F2, tyckte att de är viktig, men bara vissa traditioner vill hon föra vidare. Den sjunde F1 tyckte inte att traditioner från ursprungslandet var viktiga. Enligt Soydan och Ahmadi förändras kultur i samspel dels med den samhälleliga förändringen dels i möte med andra kulturer. I det avseendet befinner sig alla minoritetskulturer under hotet av att bli dominerade och ersatta av majoritetens kultur (Soydan, Goldberg, red, 1995; Ahmadi, red, 1998). Jansson skriver att individens referenser av det nya landets kulturella betingelse, bearbetas och individen skapar nya referenser. Hur mycket av referenser från hemlandet som överförs till kommande generationer beror på individen själv, hans kulturella synsätt och personliga faktorer (Jansson, Dahlgren & Kristiansen red, 1994). Ungdomarnas bakgrund har stor betydelse i identitetsarbete menar Sernhede. Att ungdomar intresserar sig för sina rötter

och historia innebär inte alltid att de vill stänga in sig i sin tradition, men det kan också innebära att ungdomen vill hitta sin plats i den moderna världen säger Sernhede. Han menar vidare att begreppet tradition inte i dag har sin ursprungliga betydelse. I dag innebär tradition ett val, den måste ses i sin kontext och när sammanhanget förändras. Kultur i vilken vi människor växer i, språk, rötter, dessa formar individen och lägger grunden. Dessa faktorer har gjort individen till ett subjekt, som ses i ett kulturellt sammanhang. Den grunden som individen fått är föränderlig. Både kultur, rötter språk och även vägval som enligt postmoderna teoribildningen kopplas till etnicitet, alla de faktorer behövs för att förstå hur identiteter formas (Sernhede, 2000).

Av de sex ungdomar som har anknytning till ett annat land än Sverige tror fem av dem F2, F3, P4, P5, P6, att de ofta kommer att besöka ursprungsländerna och/eller flytta tillbaka. Av de sju ungdomar som kan tänka sig eller vill/ska flytta från Sverige till ett annat land/ursprungslandet, fem F2, F3, P4, P5, P6 kan tänka sig komma tillbaka till Sverige på semester, men inte behålla några traditioner härifrån. En av ungdomarna, F1, kommer att semestra i Sverige och behålla det svenska hon har i sig. F1 vill inte alls åka och besöka ursprungslandet. Soydan i en artikel ”*Ung och invandrare*” skriver att invandrarnas utanförskap innebär brist på tillgång till levnadsförhållanden (arbete, ekonomiska resurser, utbildning, o s v) och avsaknad av värderingssystem och meningssystem (historiskt och kulturellt präglade grundläggande värderingar). Vägen från utanförskap till innanförskap sker genom integration, som för en individ möjliggör att bli en naturlig del av samhället. Genom integrationsprocessen får unga invandrare samma möjligheter och förutsättningar som svenska ungdomar (Soydan, FKF Fakta, 1995).

När det gäller politiskt eller föreningsengagemang tror tre ungdomar F1, F3, P6 att de ska vara politiskt engagerade, P5 vill engagera sig i föreningslivet och P7 kanske kommer att engagera sig politiskt. Enberg, Kälvemark och Ohlander, finner i sin undersökning att ungdomarna är allt mindre politiskt engagerade. Författarna jämförde två olika undersökningar gjorda av Institutet för Framtidsstudier från 1994 och 1996, och fann att andelen ungdomar som vill intressera sig politiskt i framtiden har minskat (Enberg, Kälvemark och Ohlander, 1998).

2.3.7 Vad är ungdomarna rädda för inför framtiden?

F1 är inte rädd för framtiden, hon ser inget som är omöjligt. F2 är rädd att hon inte klarar av journalistlinjen, studierna. F3 ser inget som är omöjligt, men hon är orolig att hon inte uppnår

det hon satte som mål i sitt liv. P 4 är rädd för kompispåverkan, alkohol och droger, att hamna i sådant sällskap. P5 är orolig för kompispåverkan han vill inte dricka alkohol. P6 är rädd för alkohol. P7 däremot är rädd för att alla traditioner börjar försvinna, han tycker att det är viktigt att behålla och bevara dessa traditioner och föra dem vidare. Han är också rädd för miljön, han säger ”*vi är inte rädda om miljön det kan leda till katastrof*”. Han är också rädd för krig och alla orättvisor i världen.

2.3.7.1 Analys

Ungdomarna i min undersökning är rädda för olika saker när det gäller framtiden. Det finns stora variationer i hur de svarar. Två flickor F1 och F3 känner ingen större rädsla inför framtiden, en av dessa F3 känner dock lite rädsla att uppnå sina mål. Den tredje flickan F2 är orolig för studier, att inte kunna klara av dessa. P4, P5, P6 är oroliga för alkohol, två av dem P4 och P5 är oroliga för negativ kompispåverkan, och P4 dessutom för narkotika. En pojke P7 tänker djupare på traditioner, miljöförstöring, krig och orättvisor i världen. Andersson och Sylwan skriver i sin forskning om framtiden att den ekonomiska utvecklingen talar om allt större svårigheter att behärska de globala miljöproblemen med koldioxidens tillväxt, växthusgaser och de alltmera utspridda sopbergen med alltmera komplexa varor (Andersson och Sylwan, 1998).

Man kan se ett litet gemensamt drag i hur pojkarna tänker, tre pojkar nämner alkohol, två nämner det negativa kompistrycket. Flickor däremot riktar sin rädsla mot studierna, att inte kunna uppnå sina mål, att inte klara av sina studier. Hwang & Nilsson säger att den socioemotionella utvecklingen som sker under ungdomsåren innebär att sökandet efter identitet för med sig en allmän förvirring. Ungdomen känner beslut- och prestationsångest, svårigheter i relationer till andra och problem med självkänsla. Ungdomar utvecklar självständighet både i relation till föräldrar som till handlingar. Ungdomar blir mindre beroende av föräldrar och mer beroende av relationer till kompisar, vänskap spelar en särskild roll under tonåren. Självständighet som rör handlingar handlar om att fatta egna beslut, genomföra handlingar på eget hand (Hwang & Nilsson, 1996).

2.3.8 Har ungdomar någon drömframtid?

F1 har en drömframtid som skiljer sig från den realistiska framtiden. F1 bor i ett hus eller i en stor lägenhet alldeles själv, hon vill ha ett stort piano och spela fiol, vill ha ett eget stort bibliotek. Hon vill syssla med allt som har med kultur att göra, helst vill hon arbeta som koreograf eller musiklärare. Hon skulle leva ensam utan en man och utan barn ”*men jag får*

inte, du vet...". Flicka 2 har också en dröm om att bli sångerska, men då är det svårt att ha familj, eller privatliv, tycker hon. Hennes dröm är att göra en singel som hon själv skriver text och musik till. En annan sak är att åka till Frankrike. Flicka 3 säger att hennes drömframtid är lika med den realistiska framtiden hon säger att hon hela tiden försöker realisera och förverkliga sina drömmar. Hon är medveten om att de mesta av hennes drömmar är beroende av henne själv och hur hon agerar. F3 är inställd på att hennes drömma blir verkliga därför finns det inte energi och utrymme "för B planer". Hon tillägger "För att göra saker är det aldrig försent det är mitt motto". Pojke 4 har inte någon större drömframtid, han skulle vilja vara rik. Pojke 5 har också en drömframtid. Tidigare ville han bli sångare, men inte nu längre, nu skulle han vilja äga ett stort företag typ IKEA som är känt i hela världen och ha mycket pengar. Pojke 6 drömmer att bli rik och köpa en villa åt sina föräldrar och syskon samt saker som han och hans familj behöver. Resten av pengarna skickar han till andra släktingar som behöver dem. Pojke 7 har också drömmar, han drömmer om att resa jorden runt i framtiden, eller åka till månen, ha pengar. Hans drömyrke är att bli ishockeyspelare, men det kan han inte eftersom han aldrig tränat hockey.

2.3.8.1 Analys

De flesta ungdomar, sex av sju undersökta, har drömmar om en annan framtid än den de har berättat om för mig tidigare. Dessa ungdomar kallar den för drömframtid, något som inte går att uppnå på grund av många olika faktorer. Några har sagt till mig att de inte ens vill realisera sin drömframtid, den kommer bara att vara i deras tankar. Av presentationen framgår det att den varierar från ungdom till ungdom och det är svårt att dra några gemensamma slutsatser. Det enda som kommer fram vid nästan varje uttalande, även om det inte är direkt uttalat, är pengar. Många drömmar bygger på en förmögenhet, vilken ofta är orealistiskt att uppnå, vilket ungdomarna också själva inser. Hwang & Nilsson säger att den kognitiva utvecklingen innebär att ungdomar kan börja resonera logiskt, har bra utvecklad analysförmåga, kan tänka i termer av möjligheter. Tonåringar har dock svårt att tänka rationellt när det gäller egna erfarenheter eftersom deras egocenterism är mer inriktat på den egna personen, därför har tonåringen lätt att uppfatta sig själv som en speciell person (Hwang & Nilsson, 1996).

F1 drömmar bygger på ett stilla artistliv i ensamhet. F2 vill bli sångerska, göra en singel. F3 har en drömframtid som är samma som den realistiska framtiden. Hon vet att hon kan realisera sina drömmar. Två flickor F1, F2 drömmer om fria, kreativa arbeten. P4s dröm handlar om pengar. P5 berättar om ett stort företag. P6 drömmer om villa och pengar. P7 vill

ha pengar, göra resor, eller bli hockeyproffs. Alla fyra pojkar drömmer om rikedom och att äga något. Två flickor drömmer bl a om musik eller sång. Bolin & Lövgren skriver att pojkarna i adolescensen fortfarande har ett rikt fantasiliv, uppvisar stor kreativitet, har förmåga att överdriva, övervärdera sin kapacitet. Mycket viktigt för en pojke i den åldern är kompisar och status i kompisgänget samt bekräftelse från omgivningen (Bolin & Lövgren, 1995).

3. SLUTDISKUSSION

3.1 Inledning

Jag kommer att dela upp min slutdiskussion i två avsnitt. I den första delen kommer jag att föra fram mina personliga värderingar och ställningstaganden till den tidigare forskning, teorier och de resultat som framkommit i resultatredovisningen samt redogöra för de frågeställningar som har väckts hos mig under arbetes gång. Det andra avsnittet kommer att handla om resultatsammanfattningen. I den kommer jag att koppla samman mitt undersökningsresultat med min problemformulering, mina frågeställningar och mitt syfte. Här kommer jag också att föra fram mina personliga åsikter och ställningstaganden samt frågeställningar som väckts hos mig under arbetes gång.

3.2 Källdiskussion

Här kommer jag att föra fram mina personliga åsikter och ställningstagande kring teorier, tidigare forskning, insamlad information, samt det empiriska materialet. Jag har medvetet valt de teorier vilka jag presenterar i min uppsats, trots att jag ställer mig kritisk till vissa teorier. Jag gör detta eftersom det är viktigt att få en bred kunskap inom området och eftersom ämnet ska belysas ur olika perspektiv. Av de teorier som jag använder mig av i min uppsats är teorier om socioemotionell och kognitiv utveckling i adolescensen, vilka förklarar bl a ungdomarnas mentala utveckling, utveckling av identitet samt könssocialisationsteorin, vilka förklarar uppkomsten av könsskillnader, de mest intressanta och relevanta teorierna. Jag valde vidare att presentera kulturteorier, vilka i sin tur förklarar kulturella skillnader och likheter, samt förklarar olika invandringsprocesser. Den tidigare forskning som jag har valt att ta upp i uppsatsen har jag valt utifrån uppsatsens kriterier. Jag har inte funnit någon forskning om framtidstro bland invandrarungdomar, därför har jag tagit den forskning som fanns tillgänglig.

3.3 Resultatsammanfattning utifrån problemformuleringen, frågeställningar och syfte

Min problemformulering var ”*Hur ungdomarna tänker på sin framtid?*”. I min undersökning har jag kommit fram till att:

Alla av mig undersökta ungdomar har en framtidstro, deras tankar om framtiden är mycket ljusa och positiva. De flesta undersökta ungdomarna skiljer på en verklig och en drömframtid. Den verkliga framtiden är för dem något som de strävar efter, något som de satt som mål i sina liv. Den andra drömframtiden är något som de bara vill behålla för sig själva, något som de bara kan drömma om. Hwang & Nilsson skriver att sökandet efter identitet för med sig en allmän förvirring. Ungdomen känner beslut- och prestationsångest. Ungdomar utvecklar självständighet både i relation till föräldrar som till handlingar, blir mindre beroende av föräldrar. Självständighet som rör handlingar handlar om att fatta egna beslut, genomföra handlingar på eget hand. En annan form av självständighet vilket utvecklas under tonåren rör värderingsmässig autonomi, vilket innebär att ungdom skapar giltiga normer för t ex moral, religion och politik (Hwang & Nilsson, 1996).

I sina privatliv ser ungdomarna en partner vid sin sida, de flesta vill så småningom bilda en familj och skaffa barn. Kärlek ses av de flesta som det viktigaste när de bildar familj. De flesta ungdomarna i min undersökning kan se sin framtid i Sverige men de kan också tänka sig att flytta och bosätta sig någon annanstans. Alla ungdomar vill i framtiden ha en meningsfull fritidssysselsättning. Traditioner ses som viktiga av nästan alla ungdomar. De vill behålla sina ursprungsländers traditioner och föra dem vidare till sina ättlingar, men de flesta är också öppna för andras traditioner, eftersom de kan tänka sig att t ex ha en partner från en annan kultur. Religion ses inte av ungdomar som viktig, däremot anses hemspråk av alla vara viktigt. De flesta ungdomarna känner också någon slags rädsla inför framtiden, denna rädsla är mycket olika från individ till individ.

I början av min uppsats har jag presenterat sex olika frågeställningar som skulle hjälpa mig att besvara eller komma fram till slutsatser i min problemformulering. Jag kommer att nedan

presentera var och en frågeställning samt i anslutningen till dessa presentera en sammanfattning av min undersökning och min egen diskussion kring problemet.

Hur ser ungdomarnas liv ut om 20 år utifrån utbildning samt tillgång till- och val av arbete?

En tendens som jag genomgående har sett när jag studerat resultaten av intervjuerna är att de flesta av ungdomarna i dag vill studera vidare efter avslutat gymnasium samt att samtliga ungdomar inte tror att det blir problem i framtiden med att få en anställning, de tror på sig själva och sin kapacitet. Det är glädjande att dagens ungdomar har en så positiv inställning till det framtida livet. Självtrodde jag inte att ungdomarna skulle ge ett sådant svar. Forskningen i dag visar att invandrarungdomar har sämre skolresultat än svenska barn, och att arbetslösheten är högre bland dessa ungdomar än bland svenska. Man kan dock inte glömma att de invandrarungdomar som satsar på sin utbildning också uppvisar ett bra resultat.

Hur ser ungdomarnas privatliv ut om 20 år?

Av min undersökning framgår det att alla ungdomar vill ha en partner i det framtida livet. De flesta vill också bilda familj med barn. De flesta ungdomarna vill bo i en stad och i en villa. Generella åsikter vid intervjuerna är att alla ungdomar vill ha det bra ställt materiellt, de vill ha en hög materiell standard. De intervjuade ungdomarna kan tänka sig flytta utomlands och bosätta sig i olika länder. Människan är en social varelse, den utvecklas i interaktion med andra. Tankar om ett partner, familj och barn är en ganska naturlig del av livet, för de flesta i alla fall. Det som överraskade mig var att nästan alla ungdomar vill bo i en villa och vill ha bra materiellt ställt gärna med lite lyx. Att det materiella bland ungdomar har så stor betydelse, trodde jag inte. Men om 20 år är egen villa med lite lyx kanske standard. Varför strävar ungdomarna efter hög konsumtion? Jag kan endast spekulera. Det är kanske fattigdom som gör att strävan efter det materiella blir av så stor betydelse. Det är kanske viktigt att visa sig utåt, rikedom ger kanske status i vissa grupper. Eller är det längtan efter något man har sett genom media, något man vill själv uppleva.

Vilket anknytning har ungdomarna till ursprungslandet om 20 år?

Av min undersökning framgår det att ungdomarna som har anknytning till ett annat land än Sverige tror att de har en positiv inställning till sina ursprungsländer om 20 år. För varje människa är tillhörigheten "någonstans" mycket viktig. Att veta att man har ett hem ett land. Det är glädjande för mig att höra att de flesta ungdomar som jag undersökte har bra anknytning till andra länder, vill föra traditioner vidare och behålla språket. Men det som är

oroväckande för mig är deras inställning till Sverige. De flesta kan tänka sig stanna här, men samma ungdomar kan tänka sig flytta härifrån. Om de flyttar härifrån vill de inte behålla någonting från den tradition de lever i och kanske är födda med. Känner de sig ej hemma här? var är deras hem i så fall? och varför känner de så? Att kunna röra sig fritt över länders gränser, bosätta sig var som helst är självklart positivt och konstruktivt i många avseende. Framtiden kommer kanske att kräva av människor, fri och snabb rörlighet och detta kan vara positivt för dessa ungdomar.

Vad betyder begreppet framtid för ungdomar?

Vid intervjuer framkom det att för alla ungdomar oavsett kön innebär framtiden det som kommer efter skolan, en bra utbildning och ett bra arbete. Ungdomarna har preciserat begreppet framtid mycket koncist vilket var överraskande för mig. Tankar kring framtiden begränsade sig till den egna personen, endast en ungdom hade djupare tankar om det framtida och okända. Det sker mycket hos ungdomar i den ålder, ungdomar är självcentrerade och lite egoistiska, vilket kan vara förklararngen till deras svar.

Hur ser ungdomarnas drömframtid ut?

Av intervjuerna med ungdomarna framgår det att de flesta ungdomar har drömmar om en annan framtid än den de har berättat om tidigare. Det enda som är generellt för nästan alla ungdomar, även om det inte är direkt uttalat är pengarna och förmögenhet. Vikten av att äga en rikedom är väldigt viktig för ungdomar, vilket jag har kommenterat tidigare. En tanke som slog mig är att ungdomarnas drömframtid inte skiljer sig mycket i det avseende, från den realistiska framtidstron.

Vad är ungdomarna rädda för inför framtiden?

Av min undersökning framgår det att ungdomarna känner en viss rädsla inför framtiden, men den rädslan kretsar kring den egna individen. Det gäller studier, kompispåverkan osv. En av förklaringar till detta är ungdomarnas utveckling om vilken jag skrev tidigare. Ungdomar är inriktade på den egna kroppen, har sämre och varierande självkänsla. Bara en ungdom hade tankar om miljöförstöring, krig och orättvisor i världen, frågor som rör många, frågor som några av undersökta ungdomar har direkt eller indirekt erfärit.

3.4 Egna reflektioner och nya frågeställningar

Det av mig insamlade materialet till min undersökning var allmänt mycket intressant. Efter att analyserat materialet har jag kommit fram till några slutsatser. För det första blev jag mycket positivt överraskad av att ungdomarna från olika etniska grupper har en så positiv inställning till det framtida livet. Ingen bekymrar sig för arbetslöshet eller fattigdom. Alla tror att de får en bra utbildning och ett bra arbete. Alla tror dessutom att de i framtiden kommer att äga hem med alla bekvämligheter. Den positiva framtidstron har så småningom väckt oro hos mig, med tanke på dagens samhällsutveckling och invandrarsituationen i Sverige och framför allt i Malmö. Att Malmö är en mycket segregerad stad vet alla och att många invandrare lever under mycket svåra levnadsförhållanden, framgår av forskning som jag tidigare har presenterat. Jag vill nämna några exempel som visar att situationen är sådan i dag. När det gäller betyg och kunskap har elever med utländsk bakgrund i genomsnittligt lägre medelbetyg än elever i allmänhet i sina slutbetyg. Andelen icke behöriga till gymnasieskolans nationella program är också större bland elever med utländsk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund var också överrepresenterade bland elever som saknade betyg i två eller flera ämnen. Det är också fler ungdomar med utländsk bakgrund som placeras i vård utanför hemmet jämfört med ungdomar med svensk bakgrund. Fattigdomskrisen är högre bland invandrare, särskilt utomnordiska invandrare vilken är relaterat till den höga arbetslösheten bland dessa invandrargrupper. Invandrarungdomars situation är i många avseende svår, vilket gör att deras framtid, skulle man tro, inte bör se så ljus ut som den bild ungdomarna ger. Är det bara en dröm om en framtid som dessa ungdomar inte fick uppleva i barndomen? Är det en längtan till något som andra har och man själv inte har? Eller är det ett sätt att bevisa att trots alla odds klarar man sig bra? En annan sak som jag tänkte på är bl a G Malmgrens forskning som visade att arbetarklassungdomar i många avseende hade likadana tankar om sin framtid som de av mig undersökta ungdomarna. Det var just arbetarklassungdomar som bl a i Malmgrens forskning trodde på ett bra arbete, pengar, bilar, villor och som var säkra på att de lyckas bra i livet. I min undersökning var det ungdomar som kom från medel- eller högstatus familjer som hade dessa drömmar. Jag kan endast spekulera kring orsaker till detta faktum. Kanske beror dessa skillnader på själva invandringen. Kanske hade dessa ungdomar haft andra förutsättningar i sina hemländer där deras föräldrar hade bättre status än den de har här i Sverige. Kanske beror det på deras nuvarande situation, hur de lever, hur de bor, vilken ekonomiskt och materiell situation dessa ungdomar har. Kanske är det deras sätt att hävda sig. Många frågor kom fram som jag inte har något svar på. Jag är medveten om att min undersökning är mycket begränsad och att jag inte kan göra några generaliseringar, därför

lämnar jag dessa frågor öppna. Jag hoppas att ungdomarna i framtid uppfyller sina mål och drömmar. Jag vill tro på deras optimistiska och så ljusa framtid.

Källförteckning

Litteratur

- Ahmadi, Nader, red (1998) *Ungdom, Kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber AB
- Andersson, Bengt-Erik (1982) *Generation efter generation, Om tånorskultur, ungdomsrevolt och generationsmotsättningar*. Stockholm: Liber AB
- Andersson, Åke, E., Furth, Thomas., Holmberg, Ingvar (1997) *70-talister, Om värderingar förr, nu, och I framtiden*. Stockholm: Natur och Kultur, 2:a upplagan
- Andersson, Åke, E., Sylwan, Peter (1998) *Framtidens arbete och liv*. Borås: Natur och kultur
- Barnombudsmannen (2000) *Barndom pågår*. Stockholm: Barnombudsmannen
- Bjerrum-Nielsen, Harriet & Rudberg, Monica (1991) *Historien om flickor och pojkar*. Lund: Studentlitteratur
- Bolin, Göran & Lövgren, Karin (1995) *Om unga män*. Lund: Studentlitteratur
- Enberg, Johanna., Källemark, Sofia., Ohlander, Ann-Sofie (1998) *Den bästa generationen*. Stockholm: Rabén Prisma
- Ganetz, Hillevi., Lövgren, Karin, red, (1991) *Om unga kvinnor*. Lund: Studentlitteratur
- Halvorsen, Knut (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Hwang, Philip & Nilsson, Björn (1996) *Utvecklingspsykologi, från fostret till vuxen*. Stockholm: Natur och Kultur
- Koch, Ida (1992) *När ungarna blir unga*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Laukkanen, Matti., Östnäs, Anders (1986) *Invandrarlandet Sverige- det nya folkhemmet?*. Lund: Studentlitteratur
- Malmgren, Gun (1985) *Min Framtid. Om högstadielävers syn på framtiden*. Lund: Symposion
- Ohlsson, B, Lars., Swärd, Hans (1994) *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur
- Patel, Runa & Davidson, Bo (1994) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur
2:a upplagan

Ramström, Jan (1995) *Tonåringen i välfärdssamhället*. Stockholm: Natur och Kultur

Repstad, Pål (1993) *Närhet och distans*. Lund: Studentlitteratur, 2:a upplagan

Wallén, Göran (1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur, 2:a upplagan

Ziehe, Thomas (1986) *Ny ungdom*. Malmö: Norstedts

Ziehe, Thomas (1989) *Kulturanalyser*. Stockholm/Stehag: Symposion

Antologier/Artikelsamlingar

Curry, Carol, (1998) "Adolescence" i Trew, K. & Kremer, J.,: *Gender & Psychology*. London: Arnold

Gaunt, David (1995) "Familjen i förvandling" i Goldberg, Ted., red.,: *Samhällsproblem*. Stockholm: Liber Utbildning, 4:e upplagan

Jansson, Per (1995) "Reflektioner kring ett möte" i Dahlgren, L., & Kristiansen, A., red.: *Moderna klassiker och Socialt arbete*. Umeå: Umeå, Institutionen för socialt arbete

Marklund, Staffan (1997) "Välfärden efter välfärdskrisen" i FKF Fakta, *Välfärdstatens återkomst?* Stockholm: FKF:s förlag

Sernhede, Ove (2000) "Föreställda gemenskaper och nya etniciteter" i Kompendium Sol 064, *Socialt arbete med barn och ungdomar*. Lund: Lunds Universitet, Socialhögskolan

Soydan, Haluk (1995) "Migration" i Goldberg, Ted., red.,: *Samhällsproblem*. Stockholm: Liber Utbildning, 4:e upplagan

Soydan, Haluk (1995) "Ung och invandrare" i FKF Fakta, *I marginalen – att ställas utanför*. Stockholm: FKF:s förlag

Soydan, Haluk (1999) "Att förstå etnisk mångfald är inte lätt", i Soydan, H., Jergeby U., Olsson, E., Harms-Ringdahl, M., *Socialt arbete med etniska minoriteter*. Stockholm: Liber

Malmgren, Gun (1982) *Min Framtid, en analys av högstadielävers uppsatser om framtiden*. Lund: Lunds Universitet, Sociologiska Institutionen

Officiella tryck

SOU 1997:8 *Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa*. Stockholm

Övriga källor

Bra böckers lexikon, (1993), *Band 7, 8, 11*, Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker, 4:e upplagan

Malmö Stadskontur, Planeringsavdelningen (1997) *Områdesfakta för Malmö 1997, stadsdelar*. Malmö

Intervjuer med 7 ungdomar. Bandinspelade intervjuer 01 04 10 och 01 05 05

Bilaga 1

Intervjuguide för ungdomarna:

1. Fakta

- a) ålder, kön,
 - b) till vilket land har du anknytning,
 - c) hur länge har du bott i Sverige,
 - d) vilken religion tillhör du.
 - e) föräldrarnas utbildning/yrke i hemlandet och utbildning/sysselsättning i Sverige
2. Kan du beskriva vad framtiden är för dig, vad betyder den för dig?
3. Vad gör du om 20 år:
- a) Utbildning.
 - gymnasiet,
 - högskola,
 - annat utbildning,
 - b) arbete
 - yrket
 - vad som är viktigt när det gäller arbetet (lön, arbetskompisar, att man gillar det man tycker om).
 - intresse
 - c) privatliv
 - gift, sambo, särbo, (om gift - kyrkligt, borgerligt)
 - barn
 - vilken land har partnern anknytning till, spelar det något roll,
 - d) boende
 - lägenhet, hus,
 - hur bor du (stor, liten flott,)
 - vilken land, i stan på landet
 - e) den materiella situationen
 - rik, fattig, det som är viktigt för dig att ha eller äga
 - f) förhållande till ursprungslandet (om du bor i ett annat land hur förhåller du dig till ursprungslandet och till Sverige),
 - reser du ofta dit,
 - engagerar du dig politiskt eller inom någon förening,
 - hur ser du på kulturen, traditioner, språk, religion,
 - vad vill du föra vidare till dina barn från den kulturen.
4. Det finns drömframtid och realistiskt framtid. Skiljer sig din drömframtid från den verkliga framtiden? Beskriv dessa.
5. Vad skrämmer dig mest inför framtiden?

3	Arbetslöshet	9	8	11
---	--------------	---	---	----

Bilaga 2

I den här bilagan redovisar jag för min uppsats relevant statistik för Malmö samt stadsdelarna Hyllie och Rosengård. **Tabell 1** visar folkmängd i Malmö, Hyllie och Rosengård år 1997.

Tabell 2 visar utbildningsnivå (20 –64 år) i Malmö, Hyllie och Rosengård år 1997. **Tabell 3** visar andel registrerade arbetslösa (18 –64 år) och andel socialbidragstagare, (andel av folkmängden år1997).

Källa: Områdesfakta för Malmö 1997, Malmö Stadskontor, Planeringsavdelningen.

Tabell 1

	Malmö	Hyllie	Rosengård
Folkmängd	248 007	30 839	19 291
Personer med utländsk bakgrund	27 %	27 %	75 %
Därav med utländsk medborgarskap	11 %	10 %	38 %

Tabell 2

Utbildningsnivå	Malmö	Hyllie	Rosengård
20-60 år	%	%	%
Förgymnasial	24	28	38
Gymnasial	46	47	38
Eftergymnasial	26	21	12
Uppgift saknas	4	4	12
Totalt	100	100	100

Tabell 3

socialbidragstagare	Malmö	Hyllie	Rosengård
	%	%	%

